Van ’t jaar 1470 tot 1479

Daar zijn de Fransen weer!

De Franse koning Lodewijk XI liet in 1470 door zijn parlement eenzijdig het verdrag van Peronne annuleren, zodat beide partijen zich een te meer klaar maakten voor een militaire confrontatie. Dit leidde weldra tot de herovering van de Picardische steden Saint Quentin, Nesle, Bray, Roye en Montdidier.
Hoewel de Franse koning **Lodewijk XI** *en de hertog van Bourgondië* **Karel de Stoute** *tijdens hun onderhandelingen van le Croty tot een verdrag kwamen, leefde geen van beide partijen de overeenkomst na, zodat oorlog voor de hand lag.*

In de ‘Kronyke of jaerboeken van Vlaenderen’ *van* Pieter D’Oudengerst, *onze Poperingenaar, (tweede deel) schrijft deze:*
Karel van Bourgondien, gestoort omdat Lodewyk den XI, koning van Vrankryk aen den hertog van Clarence en den graeven van Warnich, hulp belooft had tegen **Eduard Koning van Engeland,** zynen schoonbroeder, tegen den inhoud van het tractaet van Peronne, en om dat hy zig daer en boven, zonder agt te nemen op het zelve tractaet, met geweld had meester gemaekt van Saint Quentin, Amiens en andere steden - werfde een talryk leger, waer mede hy **het kasteel van Piquegny in 1470** stormenderhand innam, en
Vervolgens Amiens belegert hebbende,
wierd er tusschen hem en den koning van Vrankryk voor vier maenden eenen stilstand van wapenen gesloten, die daer naer verlengt wierd tot in mey van het jaer 1472, maer geduerende

deze wapenschorsing vernomen hebbende dat Karel Hertog van Guyenne, broeder van Lodewyk den XI, van vergift gestorven was, begon hy wederom vyandlykheden te plegen: hy verbrandde Neelle *(Nesles)* , bemagtigde Roye en Montdidier, en belegerde Beauvais.
Het beleg eenigen tyd daer naer opgebroken hebbende, rukte hy in Normandien tot aen Rouanen, in dit land eene groote verwoesting aenregtende.
Deze vyandelykheden wierden voor eenigen tyd gestut by middel van eene andere wapenschorsing die, mids zy verscheyde reyzen verlengt wierd, duerde tot in 1475.
Den graeve van Vlaendren naer het eyndigen der zelve de stad Nuz belegert hebbende, rukten de Franschen in Picardien.
Den koning van Engeland kwam den graeve van Vlaenderen met groote magt ter hulp, maer mids dezen laetsten in gebrek bleef van zig met hem te komen vervoegen, maekte hy met den koning van Vrankryk vrede, en keerde vervolgens weder naer zyn land.
Het vertrek der Engelsche noodzaekte Karel om met zynen vyand eenen stilstand van wapenen voor negen jaeren te bemiddelen, die gesloten wierd den 13de september van het voorschreven jaer 1475.

Tussen **1471 en 1475** *bestreden Frankrijk en Bourgondië elkaar in het grensgebied van de Nederlanden. Zoals we hoorden, liep eerst Frankrijk de Sommesteden onder de voet in 1471. Nadat hertog Karel de Stoute in 1472 toenadering gezocht had tot Engeland, viel hij op zijn beurt Picardië binnen, verwoeste Nesles en drong door tot* **Beauvais***, waar zijn offensief vastliep.*
Nog hetzelfde jaar beantwoordden de Fransen de aanval met strooptochten in het gebied tussen Kwinte en Authie, waar 75% van alle dorpen verwoest werd.
Drie jaar later kwamen ze terug en overvielen ze 145 dorpen rond de Authie, de Ternoise ende de Scarpe.
Het ergst getroffen was de zone tussen Atrecht, Doullens en Avesnes le Comte.

In 1473 *krijgen we een nieuwe abt in de abdij van Sint-Bertin en dus ook een nieuwe heer voor Poperinge;* **Jean IX de Lannoy** was de 65ste abt en bleef dit tot in het jaar 1492

Isaac Joseph De Meyer vermeldt in het '**Jaerboek der koninklijke gilde van Sint-Sebastiaen, te Brugge '** *dat in het jaar 1473 de schuttersgilde van Poperinge aldaar ontvangen werd.*

1474
In dit jaar werd er een parochiaan van Elverdinge op het grondgebied van Poperinge gearresteerd door **Jean Van Dayeseele, heer van**

Elverdinghe en groot baljuw van Vlaanderen. (Haigneré – nr. 3354 – tome VIII nr. 19 p. 30)[1].
Gezien deze inbreuk op de rechten van Poperinge is het aan de notaris Christophe Jachdicuele om op de 14de september 1474 een authentieke akte op te stellen om deze inbreuk te herstellen.

1475
Op **29 augustus 1475** *kwam er met* **de Vrede van Picquigny**, *een eind aan de honderdjarige oorlog, waarbij Edward IV van Engeland en Lodewijk XI van Frankrijk voor zeven jaar vrede sloten. De eerste zag af van de Britse aanspraken op de Franse kroon en kreeg als troost een bedrag van 50 000 ecu uitbetaald.*
Door de gebeurtenissen in Picquigny ging ook Karel de Stoute over tot een vredesverdrag met Lodewijk XI dat voor 9 jaar rust moest brengen, maar dat al in 1477 met de voeten getreden werd.

1477
De rest van Karels regering vat de Poperingenaar D'Oudengerst *zo samen:*
Eenigen tyd daernaer ontstond er eenen oorlog tusschen Karel van Bourgondien en den hertog van Lorreyenen, ondersteunt door de Zwitsers. Naer verscheyde wederzydsche vyandlykheden, belegerde Karel eyndelyk **de stad Nancy.**
Den hertog van Lorreynen, van deze onderneming verwittigt door Frederik, prins van Tarenten, kwam derrewaerds aen het hoofd van een talryk leger, bestaende uyt Duytschers en Zwitsers, om zynen vyande van voor deze stad te verdryven.
De twee legers wierden handgemeyn op den 5 januarius 1477, den stryd was vreed en langduerig, maer de Vlaemingen kreegen eyndelyk de nederlaeg.
Karel van Bourgondien, die

[1] https://archive.org/details/leschartesdesai02haiggoog/page/n21?q=poperinghe

in dezen slag het leven verloren had, wierd des anderensdaegs onder de gesneuvelde gevonden en *plechtig begraven te Nancy.*

Het stoffelijk overschot van Karel de Stoute bleef op het slagveld liggen om pas dagen later gevonden te worden. Zijn gezicht zou aangevreten geweest zijn door de wolven en zijn wapenrusting en kleren geroofd. De identificatie van de hertog moest plaatsvinden aan de hand van de littekens op zijn lichaam.

In de **'Cronijcke van Vlaenderen in't corte'** *schrijft men het volgende;*
Naer dat hertoghe Kaerle overleden waer, zo is 't geselschap van Vlaenderen op **Maria** zijn eneighe dochtere ghevallen, de weclke doenter tijt te Ghendt was, als haer die drouve tydinghe van haers vaders doot ghebracht was.
Ter stont daer nare zijnder veel notabel heeren by haer ghecommen, eensdeels om haer te troosten (want zy om haers vaders doot zeer bedrouft was) en eensdeels om met haer van den affeyren des lands te tracteren. … *Blijkbaar kwam iedereen haar ook vertellen dat ze dringend moest trouwen, en men had een goede partij voor haar.*
In de maand augustus 1477 trouwde zij met **Maximiliaan van Oostenrijk.**
De abt van Sint bertin, **Jean de Lannoy** was bij de verschillende onderhandelingen één van de afgevaardigden van de hertogin.

De gevolgen van de dood van Karel de Soute, *waren catastrofaal.*
Gebruikmakend van de verwarring nam de Franse koning ***Lodewijk XI*** *het initiatief in april 1477.*

Lodewijk XI

Hij viel Picardië binnen en verorverde de Sommesteden. Hij maakte zich meester vande graafschappen Ponthieu, Guines en Bonen. In Artesië veroverde hij begin mei 1477 Terwaan, Hesdin en Atrecht.
Gesterkt door zijn militaire successen trok Lodewijk XI met zijn leger Henegouwen binnen.
Ook Kamerijk, dat geen deel uitmaakte van de Bourgondische Nederlanden, werd bezet.
De Franse zomerveldtocht van 1477 eindigde met het afslaan van een Vlaamse legermacht ten zuiden van de Nieuwe gracht en met de intrede in ***Kassel*** *op 13 augustus 1477.*
Toen beide uitgeputte partijen in september een wapenbestand afsloten kwam het front tot stilstand.

In zijn 'Jaerboeken van Veurne en Veurnambacht' *schrijft* **Pauwel Heinderycx** *het volgende hierover:*
Den coninck van Vranckrijck quam in April, naer den Paesschen van 1477, in 't Artoische, ende er vernomen hebbende datter vele volck lach op den Nieuwen Dijck, begaf sich derwaeerts, om dien over te trecken.

De Vlamingen, die den dijck bewaerden, stelden hun seer wel te weere, maer de Franschen overal den alarme gevende, hebben onvoorsiens eene brugge over **den Nieuwen Dijck** gemaeckt, op eene plaetse alwaer luttel volck was.
Naer dat ze seer vlijtichlick over de selve eenen grooten hoop volkx hadden doen trecken, vielen die soo fellick op de Vlamingen dat sy hun dwongen de vlucht ten nemen. De overige Vlamingen, verstaen hebbende 't gone datter gebeurt was, vertrocken hun op eene hunner sterckste verschandingen, **Witten Dijcke** genaemt, alwaer dat sy corts daer naer van een deel Franschen opgevolcht wierden.
De Vlamingen, siende dat sy stercker waren als de Franschen, hebben hun in 't veld gestelt ende hunlieder vyanden met groot voordeel streckelick bevochten, maer de Fransche, welhaest door eenen grooten hoop ruyterie versterckt zijnde, hebben soo fellick opde Vlamingen gevallen, dat sy hun bedwongen het veldt te ruymen, achterlatende vier hondert dooden.
Naer dat de Franschen de Vlamingen verslegen hadden, roofden sy geheel Casselambacht ende andere casselrien van daer ontrent.
Sy verwoesten ende verbranden veele casteelen ende sterckten alwaer het lantsvolck hun met hunlieder goederen op vertrocken hadden, ende, naer dat sy de voorseyde landen vier dagen lanck berooft ende verwoesten, sijn sy wederom over den Nieuwen Dijck naer het lant van Artois vertrocken.
De raedsheren der princesse, siende dat de coninck van Vranckrijck vele steden nam ende hare landen dede afloopen, sonder dat ze eenige macht hadden, om aen hem te wederstaen, bevolen dat alle de leenhouders van Vlaenderen hunlieden binnen de vier dagen, naer de afcondigingh van 't bevel, moesten wapenen ende veerdich zijn, om jegens de vyanden te trecken, op verbeurte van hunne leenen ende bovendies geacht te worden als vyanden des lants.

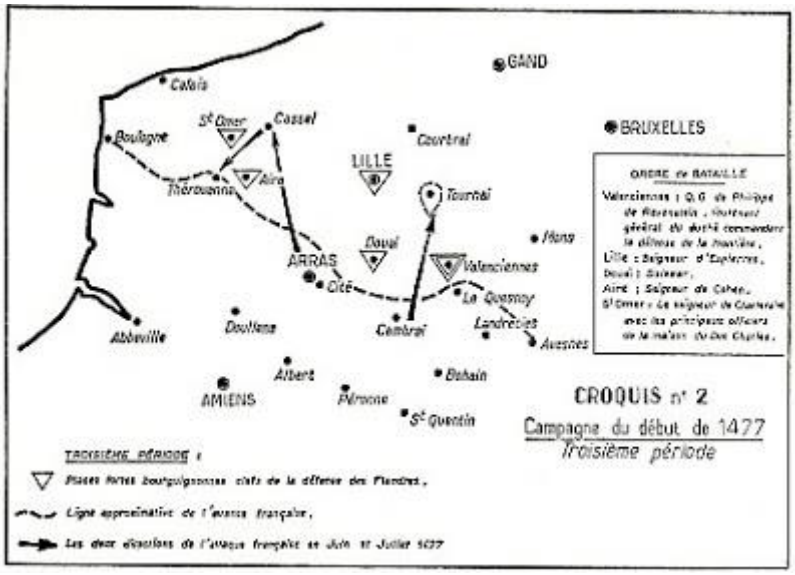

En dat was niets te vroeg… immers, de Franschen quamen wederom met gewelt over de Leye, naer de Vlamingen verjagen te hebben die de selve riviere beschermden.
Sy namen **Meergehem** in, die sy beroofden: van der trocken ze naer **Steenwerck, Nieukercke, Armentiers, Cassel, Steenvoorde, Ekelsbeecke** ende vele andere prochien, bovendies staecken sy 't vier in vele huysen ende hofsteden, soo dat sy menich mensche geheel aerme maeckten.

Ook in 'De Cronijcke van de Graefschepe van Vlaenderen' van Despars en Dejonghe, schrijft men hierover:
Ten selven daghe deden die van der franscher armeye (byden advyse van sommeghe vlaemsche ballingen ende fugitiven) eene buytermaten schadelicke course ofte spronceyse tot voor die poorte van der stede an Ipere, vanghende pijlgierende, afloopende ende bedervende aldaer zy by gheraken consten, zo zy insghelijcx ooc naerderhandt deden alomme lancx die revieren van der Schelde ende der Leye, **van St. Omaers tot Cortrycke, wel ter**

omstprekelicker ruïne ende desolatie vanden gheelen westquartiere ende namelick vanden lande van Alleuwe, metsghaders ooc van Steenbrugghe, Meereghem, Steenwercke, Nieukercke, Nepkercke, Eecke, St. Venant, Georgie, Armentiers, Cassele, Steenvoorde, Hekelsbeke, peenen, Watene, Nederwatene, Lilleyn, Rubrouck, Ruwerscheure, Clamares, Waetene, Haerlebeke, Meessene ende meer andere omlighende platsen, prochien ende passagien, zonder alle die groote schade dieder bovendien noch in Artoys ende in Henegauwe ghebeurde, al zo wel ter Ancoyte als binnen den districte van Avennes, aldaert die van den voorzeit van ghelijcken ooc al heurlieder maecten ende menich sterck slot themlieden waerts ghedreghen.

We gaan terug luisteren naar de Jaerboeken van **Pauwel Heinderycx**.
Geduerende dien uutloop clopte men de clocken op al de toren van Veurnemabacht; eens ider stelde hem in de wapenen ende al het lantsvolck wierdt gesonden langst de riviere den Ysere ende op alle de andere wegen der Casselrie, om de Franschen te beletten van daer in te commen.
M'her Frans van Winnezeele, den hoochballiu, was **tot Rousbrugghe** met een groot deel lantsvolck gaen legeren, om de Franschen aldaer den doortocht te beletten.
Hy besette **het casteel** van aldaer oock met vele volck ende hy dede alle de straten ende wegen opdelven met wijde grachten, ende ende liet, op sijn bevel, oock vele boomen in de wegen vallen, omdat de Fransche ruyters daer door te min hadden connen voorttrecken.
M'her van Merwede hadde de stadt Veurne soo veel als 't mogelick was van alles voorsien, toen dat gedaen was vertrock hy alsdan met eenich volck, dat 't magistraet van Brugge hem gesonden hadden, naer Bergen St. Wynocx, om die stadt te bewaren tegen den vyandt, want dese in meerer peryckel was van genomen te zijn.
Naer dat de Franschen nu eenige daghen het lant afgeloopen ende soo jammerlick verwoest hadden, sijn sy wederom geceert langs Meereghem, over de Leye met al hunlieder buyt, zy trocken van daar tot onder Bethune, alwaer het gros huns leger lach.
Niet jegenstaende dat de Franschen 't geseyde quartier van West-Vlaenderen soo sonder meedoogen voor yets te hebben, afgeloopen hadden, wiertter jegens den wintercant aen de casselrien van West-Vlaanderen noch bevolen van de Leye ende den Nieuwen Dijck te bewaren tegen allen voorderen inval der selve, ende daer toe aldaer meer volck te senden als sy voordien gedaen hadden. De beslotene steden van West-Vlaenderen moesten oock hunlieder bepaelt getal mannen naer de aen hun aengeduyde plaetsen senden.

Op de 20ste april 1477 werd de volgende 'vidimus'die ook Poperinge betrof, opgemaakt. (Haigneré).
Een Vidimus is een wettelijk afschrift van een akte en oorkonde door een bevoegd persoon opgemaakt en meestal door hem gezegeld.

De 26ste juni 1477 was het de magistraat van Sint Omaars, die een octrooi van Maria van Bourgondië las, overschreef en zegelde onder andere voor Poperinge.
Dit octrooi was door Maria van Bourgondië gegeven op de 20ste april 1477 te Brugge aan de abt van Sint Omaars die in haar entourage verkeerde.

Het was in het Frans - zie hiervoor bijlage 3 - opgemaakt en het klonk in het Vlaams vertaald, ongeveer als volgt:

Maria van Bourgondië

Aan allen die deze presente letteren zien, burgemeesters en schepenen van de stad van Sint Omaars, saluut
Doen te weten, dat wij vandaag gezien, gelezen en zorgvuldig odnerzocht hebben – den brief en het mandement van onze zeer geduchte mevrouw de juffrouw, de hertogin van Bourgondië, gezegeld met haar grote zegel in rode was, en woord voor woord hier overgenomen.

Maria, bij de gracie Gods, hertogin van Bourgondië, van Lotharingen, van Brabant, van Limburg, van Luxemburg, van Gelderland, gravin van Vlaanderen, van Artesië van Bourgondië, palatijn van Haynnau, van Holland, van Zeeland, van Namen en van Zutphen, markiezin van St. Empire, dame van Friesland, van Salins en van Mechelen
Aan onze beminde en getrouwe afgevaardigden die in onze handen gelegd hebben de rekening van de goederen die de Fransen en anderen uit onze streken weggehaald hebben,
En aan al onze andere justiciers en officiers of aan hun lieutenanten en aan onze eerste deurwaarder of wapensergeant en aan elk van hen afzonderlijk, saluut.
Doen te weten, dat gezien de verliezen en de vernielingen die onze eerwaarde vader in God, onze beminde en getrouwe raadsheer, de abt van Sint Bertin, ondergaan en geleden heeft, en dagelijks ondergaat en lijdt;
gezien het verlies van gronden, heerlijkheden, renten en inkomsten horende aan de genoemde abdij, ten gevolge van de huidige oorlog en invallen die gebeuren in ons land en heerlijkheden door de Fransen;
verliezen die opgelopen zijn tot 6000 francs of meer per jaar,
en gezien dat we ons daardoor laten mouveren,
hebben gegeven en geven bij deze presente letterren,
als voorschot op het vergoeden van deze verliezen, van alle meubele goederen, inmeubele, kathelen, schulden en andere goederen die zij bezitten, of die bezit waren van hun pachters en die zij nu verloren hebben;
die gesitueerd zijn en die gevonden worden in de steden **Poperinghe,** Arques of elders, en op alle plaatsen die de genoemde St. Bertinsabdij bezitten in onze landen en heerlijkheden, of die ons toekomen door confiscatie;
dat voor al deze goederen, meubele en inmeubele, waarop onze beminde raadsheer en zijn genoemde abdij rechten hebben tot hun eigen voordeel,
dat onze raadsheer deze rechten ten volle en vredelijk zal mogen uitoefenen zonder hierin gestoord of op geenerlei wijze belast te worden;
ter contrarie
en hiertoe zegel ik deze letteren met mijn authentieke zegel en getekend door één van onze secretarissen met bijgevoegd een quitanciebrief of erkenning van onze genoemde raad door dewelke zij deze gunst van ons erkennen
en waarbij zij opgeheven en ontlast hebben, opgeven en ontlasten onze en alle rechten op deze eigendommen door ons gelegd

ten zijnen voordele en van zijn genoemde abdijdie we vrij van lasten willen houden,
en dat diegenen die de abdij uitbetalen vrij gehouden worden van elke moeilijkheid,
omdat dit ons belieft.
Gegeven in onze stad van Brugge, de 20ste dag van april, in het jaar des heren duizend vierhonderd zestig zeventien na pasen
Ook getekend door mevrouw de hertogin
G. Deleberghe
Als getuigenis van dit, hebben wij onze zegel van de stad gehangen aan deze presente letteren van vidimus,
Gegeven de 26ste dag van juni, in het jaar des heren zuidend vierhonderd en zestig zeventien.
Getekend op de plooi P. Nosse met paraaf.

Vidimus de magistrat de St. Omer des lettres d'octroi de Marie comtesse d'Artois et de Flandres données à Bruges le 20 avril 1477 à l'abbé de St. Bertin de pouvoir lever et percevoir dans ses etats la somme de six mille francs ou recompense et compensation ou represaille de pareille somme annuelle perdue et confisqué en France pendant la guerre presente dan les bien que l' abbaye de St. Bertin y avoit.

A tous ceulx qui ces presentes lettres verront
Majeurs et eschevins de la ville de St. Omer, salut
Savoir faisons que nous avons aujoursdhuy vue, lue et dilengement regardé
unes lettres et mandement de notre tres redoubteé demoiselle mademoiselle la duchesse de Bourgoingne,
seallees de son grant seel en cyre rouge,
saines et entrictes oudit mot a mot la teneur sansuit
Marie, par la grace de Dieu ducesse de Bourgoingne, de Lothier, de Brabant, de Lembourch, de Luxembourg et de Gheldres, comtesse de Flandres, d'Artois, de Bourgoingne, palatine de Haynnau, de Hollande, de Zeeland, de Namur et de Zutphen, marquise de St. Empire, dame de Frise, de Salins et de Malines à nos aimer et feaulx
les commis de par nous a inventoirier et mettre en nostre main les biens des franchois et autres tenans parti à nous contreire
et a tous noz aultres justiciers et officiers ou a leurs lieutenans et au premier nostre huissier ou sergent d'armes et a chascun deulx sur ce requis, salut
Savoir, vous faisons
que pour considerations des pertes et dommages que reverend père en Dieu,
nostre amé et féal conseiller l'abbé de St. Bertin a portait, sustenu,
porté et soustient, journellement en la perdition des terres, seigneuries, rentes et revenues appartenans à l dicte abbeye ad cause des presente guerres et invansions de fait que font sur nous noz pays et seigneuries, les Franchois montans icelles pertes et dommaiges a six mille frans par an ou plus audit abbé de St. Bertin ou proufit de luy et de sa dicte abbeye, pour ces causes et aultres ad ce nous mouvans, avons donné et donnnns par ces presentes pour avencement le recompenser dusdites perte et dommaiges tous les biens moeubles, immoeubles, catelz, debtes et aultres biens quelzconques appertenans ou qui appartenaient aux tenans parti à nous contraire en nous faisant querre ou a nos dis pays qui sont situez et porront estre trouvés en villes de **Poperinghe,** Arques et ailleurs, es mettes territoires et places que les dis de St. Bertin ont en nos pays et seigneuries comme a nous advenuz par confiscation au mayen dessus dit, pour iceulx biens moeubles et immoeubles les appliquier par nostre conseillier au prouffit de luy et sa dicte abbaye et ont user comme de leur propre chose, sy vous mandons que de nostre present dont vous faictes nostre dit conseiller et ceulx de sa dite abbeye user pleinement et paisiblement sans lui faire mettre ou donner ne souffrir

estre fait mis ou donné queconque destourbier ou empeschement au contraire et par rapportant cestes vidimus d'icelles fait soubz seel autenticque ou coppie collectionneé et signeé par l'un de noz secretaires avec lettre de quittance ou recongnoissance de nostre dit conseilles par laquelle appert qu'il aura joy et usé de nostre dit don et recompense et dont avoir levé et posté, levons et postons nostre et tout empeschement y mis et apposé par nous a son prouffit et de sa dicte abbaye, nous en tiendrons et ferons tenir francs et quittes tous ceulx et celles qui payé l'auront la ou et ainsi quil apparteindre dans aucune difficulté, car ainsi nous plait il,
Donné en nostre ville de Bruges, **le vintiemsme jour d'april l'an de grace mil quatre cent soixante dis sept après pasques**
Ainsi signé par mademoiselle la duchesse
G. Deleberghe
En tesmoing dece nous avons mis le seel aux causes de la dite ville a ces presentes lettres de vidimus faictes et donneés **le vingt sixiesme jour de juin l'an mil quatre cens et soixante dis sept**
Signé sur le pli P. Nosse, avec parafe

B. jean 9.
Du Lenney
ff. 1/177

16 juin

Vidimus du mandement de St amour des lettres patentes de Marie duchesse de Bourgogne par lesquelles elle a fait don aux Dames de l'Abbaye de St Bertin en date du 22 avril 1477 de pouvoir tenir et posséder dorénavant les dits mille florins en franchise et exemption de toutes aides et impositions quelconques sans aucune faulte et empêchement en leur maison et pendant le quatre prétendu sous les biens que l'abbaye doit payer à cette

A tous ceulx

qui ces présentes lettres verront — Maieur et eschevins de la ville de St amour, salut, savoir faisons que nous avons aujourd'huy veu leu et diligemment regardé nous lettres et mandement de notre très redoubtée souveraine, madame la duchesse de Bourgogne, Brabant, du tout grand seel en cyre rouge, saines et entières audit seel, signe et escripture comme que l'impetration d'icelles nous est apparu et desquelles icelles mot a mot la teneur ensuit — **Marie** par la grace de Dieu duchesse de Bourgogne, de Lothier, de Brabant, de Limbourg, de Luxembourg et de Gueldres, comtesse de Flandres, d'Artois et de Bourgogne, palatine de Haynau, de Hollande, de Zeeland, de Namur et de Zutphen, marquise du St Empire, dame de Frise, de Salins et de Malines, à nos amis et feaulx les commis du pays nous a présentes et mettre en notre main les biens des Flamands et autres tenans parti a nous contraires et à tous nos officiers justiciers et officiers ou leurs lieutenans et au premier nostre huissier ou sergent d'armes et chacun d'eulx, salut et dilection, salut — savoir vous faisons que pour considérations des peines et dommages que nous avons eu en nostre service et feal conseiller l'abbé de St Bertin a postérité, coustumes, peines et soustiens, mesmement en la perdition des terres, seigneuries, rentes et revenues appartenantes a la dite abbaye ad cause des prétendus guerres et présentes dépendances que font nos vous nos pays et seigneuries, les franchises montant jusques quatre cents et deux maisons cent mille florins par an en plus dudit abbé de St Bertin ou prétendu de lui et de la dite abbaye, pour ces causes et autres à ce nous mouvans, avons donné et donnons par ces présentes pour accroissement de recompenses dudites pertes et dommages tous les biens meubles, immeubles, catels, debtes et autres biens quelconques appartenans ou qui appartiennent aux tenans parti a nous contraire et nous faisant guerre ou a nos dits pays qui sont situez et portent assiette dans les villes de Poperinghe, Cassel et ailleurs, les mettes territoires et places que les dits de St Bertin ont en nos pays et seigneuries comme a nous advenus par confiscation au moyen desdites dites pertes, pertes, pertes, biens meubles et immeubles les appliquer par nostre conseiller au profit de luy et de la dite abbaye et en user comme de leur propre chose. Si vous mandons que de nostre présente don vous faites nostre dit conseiller et aumosnier de la dite abbaye estre plainement et paisiblement sans lui faire mettre en danger ne souffrir estre fait mis en danger quelconque des susdits empêchement au contraire, et par rapportant ces présentes l'icelles faites sceller du seel authentique de cyre vermeil et signé de nos secretaires avec lettres de quittances au bas contenant de nostre dit conseiller par laquelle apparoit qu'il aura joy et usé de nostre dit don et recompense et d'icelle usé et usera, faisons et avons mettre et tout empêchement y mis et apposé par ceux au profit et de la dite abbaye, nous en tendrons et faisons tenir franc et quitte les

Of dit bewijst dat Poperinge in deze periode ook geplunderd werd door de Franse troepen, valt te betwijfelen. Waarschijnlijk kreeg de abt van Sint Bertin deze lastenvermindering vooral omwille van de schade die aan zijn meer zuiderlijk gelegen eigendommen, gedaan werd. Dat neemt natuurlijk niet weg dat ook Poperinge hier zijn voordeel mee deed en tenminste voor dit jaar geen bijkomende lasten aan de hertogin diende te betalen.
Hoewel de schad aan de abdij zwaar moet zijn geweest, had de abt Delannoy als raadsheer van de koningin dus toch een voordeel uit de brand gesleept.

De brouwers van Brugge

Uit de 'Cronijcke van den lande ende graefscepe van Vlaenderen – Deel 4 - Nicolaes Despars,J. de Jonghe' *halen we het volgende bericht over de biervoerders van Brugge.*

Sdijssendaechs, den V° van novembre,
ordonneerden die van der wet te Brugghe XXXVI *(36)* ghesworen biervoerders,
omme een yghelick zijn bier uytter brauwerie thuys te voerene, voor een grootkin de thonne,
met wel expresser interdictie dats hemlieden die brauwerscnapen dies voortan niet meer onderwynden en zouden,
up zekere groote peynen ende verbeurten daer toe staende,
van welcker ordonnantie hemlieden die brauwers zo buytermaten zeere belchden als een wondere, uytte dien dat zy van alle oude tijden oyt ghewonen waren tzelve recht van tuytvoeren van den biere haerlieder cnapen,
voor heure loon ofte gagien te ghevene ende anders niet,
ghelyck zy tzaemn wel promptelcik (met veel meer andere redenen dar toe dienende) wisten te verthooghene ter plaetse daert behoorde,
met versoucke van in huerlieder voorzeide oude maniere van doene ghemainteneert te werdene ofte uytterlick van behoorlicke recompense van diere;
maer wat zy vertoochden, allegierden ofte versochten, zy en haddens anders,
zo dat zy zom teeneghadere van quaden spyte tbrauwen lieten,
ende alle die meestercnapen ende beste werckghesellen keerden weder naer de Kempen ende elders van daer zy ghecommen waren,
tweclke omtwyffelick cause was dat men uytnemende sobre bier brieu, eenen langhen tyt ghedeurende.

We halen dit voorval te Brugge aan omdat we later ook in Poperinge merken dat de biervoerders een eed aan de wet moeten doen en dus door de wet aangestelde dienaren worden. Het invoeren van dit stelsel, waarbij men de biervoerders officialiseerde had alleszin het grote voordeel dat men de controle op het bier sterk verhoogde waardoor men ook de accijzen op het bier kon controleren. Vandaar dat we mogen concluderen dat het jaar 1477 hierin cruciaal was, niet alleen voor Brugge maar voor geheel Vlaanderen.

1478

Het wereldlijk hof van Poperinge versus het geestelijk hof van Terenburg

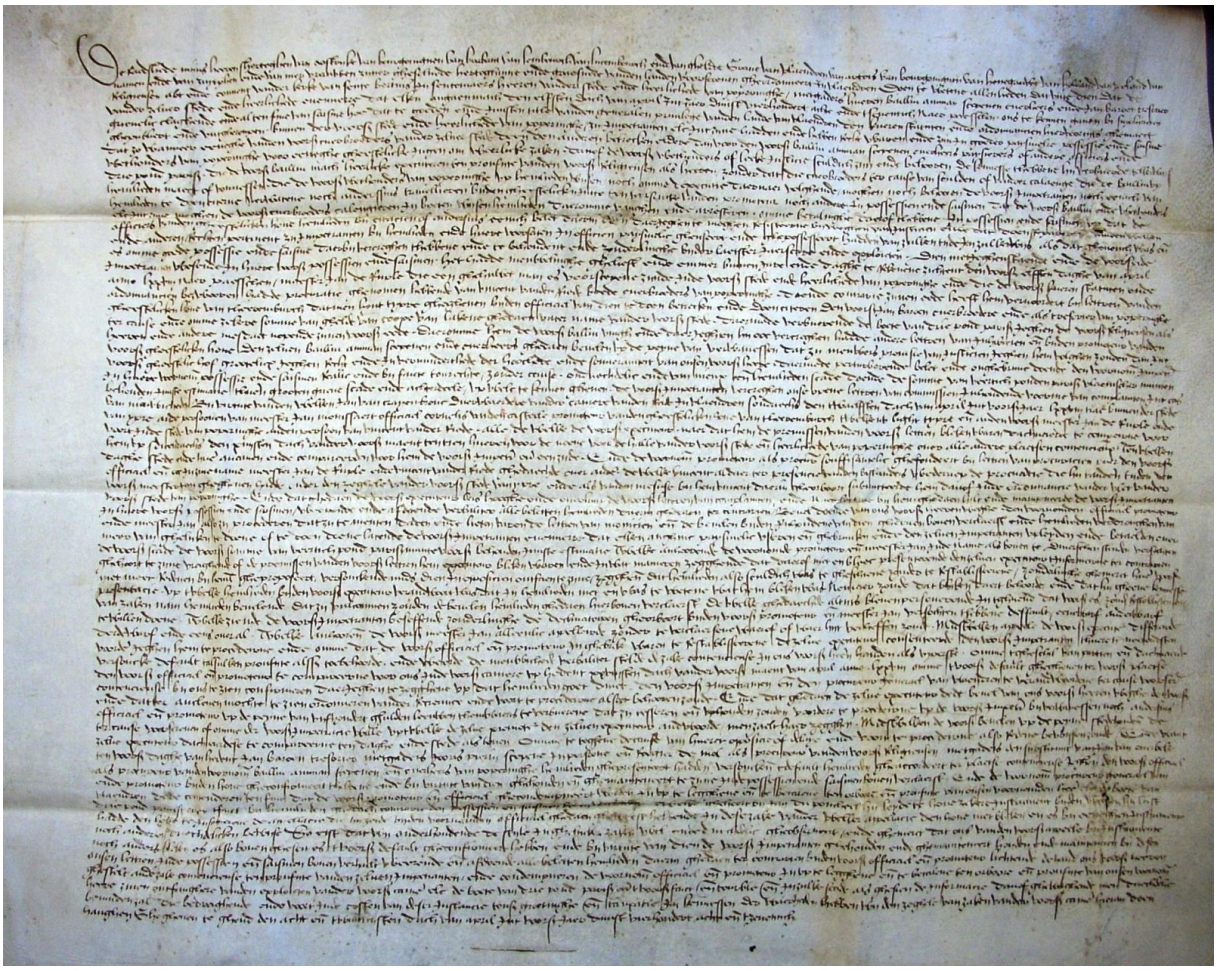

Op 28 april 1478 *krijgen we een uitspraak van de raad van Vlaanderen tussen in de zaak tussen* **Jan Baroen,** *tresorier van de stad, enerzijds en het Geestelijk hof van Terenburg te Ieper en Mr.. Jan de Ruple van Poperinge anderzijds.*
Poperinge bezit het voorrecht dat keurbroeders elkaar slechts voor de Magistraat van Poperinge kunnen betrekken in burgerlijke zaken. Indien zij elkaar betrekken voor een ander Hof, wordt hun een boete van 3 pond parisis opgelegd. Mr. Jan de Ruple, procureur Vincent van den Riede, keurbroeder, betrok Jan Baroen voor schulden ontstaan door de aankoop van laken voor het Geestelijk Hof van Terenburg te Ieper. Mr. Jan de Ruple loopt een boete op van 3 pond parisis. Dit wordt bevestigd door de Raad van Vlaanderen.(SAP A30)
We hebben deze akte uit het stadsarchief te Poperinge volledig uitgeschreven:

De raedslieden minen heeren shertoghen van Oostenrycke, van Bourgoingnen, van Brabant, van Lemboruch, van Luxembourch ende van Geldre, Grave van Vlaendren, van Artois, van Bourgoingnen, van Henegauw, van Holland, van Zeeland, van Namen ende van Zuytphen ende van men vrauwen, zyner ghezelnede, hertoghinne ende graefnede vanden landen voorscreven, gheordonneert in Vlaenderen,
doen te wetene, allen lieden, dat vute dien dat de religieusen, abt ende convent vander kerke van Sinte Bertins in Sint Omaers, heeren van der stede stede ende heerlichede van Poperinghe,

metgaeders hueren bailliu, amman, scepenen, cuerheers ende **Jan Baroen**, tresorier
van der zelven stede ende heerlichede,
evenmeer dat elken aengaen mach,
den elfsten dach van april int jaer duust vierhondert achte ende tseventich naer
Paesschen, ons te kennen gaven by snaphaen, grievelic claghende ende al ten fine van saisine,
hoe dat te goeden ende juusten title van den generalen privilege vanden lande van Vlaendren,
ten kueren, statuten ende ordonnancien hier voortyts ghemaect,
ghepublieert ende vutgheroupen binnen de voorseide stede ende heerlichede van Poperinghe,
in impetranten elc int zine,
hadden ende hebben recht, waren ende zyn in goede paysivele possessie ende saisine,
dat zo wanneer eenighe van den voorseide cuerbroeders van den zelve stede,
deen den anderen betreckende,
elders dan voor den voorseide bailliu, amman, scepenen, cuerheers, paysierers of andere
officiers ende wethouders van Poperinghe,
voor eenighe geestelicke jugen om weerlick zaken
danof de voorseide wethouders of leek justicie, sculdich zyn ende behooren de kennesse
thebbene,
hy verbuerde telcken waerf
drie ponden parisis, die de voorseide bailliu mach heerlicke executeren ten proufyte van den
voorseide religieusen als heeren,
zonder dat die ceurbroeders ter cause van sculden of vander calaenge,
die de bailliu by hemlieden maect
of vonnessen die de voorseide wethouders van Poperinghe up hemlieden wysen,
noch omme d'executie daernaer volgende moghen,
noch behooren de voorzeide timpetranten,
noch eenich van hemlieden te doen citeren, verwatene noch andersins travellieren by den
geestelicken juge ten versoeke van den promoteur
noch andere in possessien ende saisinen
dat de voorseide bailliu ende wethouders elc int zine,
moghen de voorseide cuerbroeders calengieren, in boeten wysen,
hemlieden daeromme vanghen ende arresteren omme betalinghe daeraf thebbene in
possessien ende saisinen
up dat de officiers van den gheestelicken hove hemlieden by citaeten of andersins eenich belet
daerin doen,
daer jeghen te moghen resisteren by weghen van justicien,
ende dat doen repareren van den wetten ende anderen rechten pertinent,
zij, impetranten by hemlieden ende haere voorsaten in officieren paysivelic gheuseert ende
ghepossesseeert hadden van zulken ende ten zulken wys als dat ghenough was
ende es omme goede possessie ende saisine daerby vercreghen thebbene ende te behouden
ende zonderlinghe by den laetsten jaerscare ende exploiten.
Dien niet jeghenstaende ende de voorseide impetranten wesende in huere voorseide
possessien ende saisinen,
het hadde nieuwelinghe ghelieft ende emmer binnen jare ende daghe te rekene zicht ende en
voorseide elfsten daghe van april anno LXXVIIJ naer Paeschen,
meester Jan de Ruple, die een ghehuwt man es,
voorscepene zynde in de voorseide stede ende heerlichede van Poperinghe
ende die de voorseide kueren statuten ende ordonnancien bezwooren hadde, procuratie
ghenomen hebbende van Vincent Vander Rede, beede cuerbroeders van Poperinghe,
doende contrarie zijnen eede, heeft hem vervoordert by lettren van den
gheestelicken hove van Therenburch dat men hout tYpre

ghegheven by den officiael van dien, te doen betrecken ende doen citeren den voorseide Jan Barroen, cuerbroeder ende als tresorier van Poperinghe
ter cause ende omme zeker somme van ghelde van coope van lakene ghedaen vuter name van der voorseide stede daermede verbuerende de boete van drie pond parisis jeghen de voorseide religieuzen als
heeren ende andere mesdaet nopende zinnen voorseide eede.
Daeromme hem, de voorseide bailliu, vingh ende daer jeghen hy ooc vercreghen hadde andre lettren van inhibicien ende by den promoteur vanden
Voorseide geestelicken hove, den zelven bailliu, amman, scepenen ende cuerheers ghedaen, bevleen up de peyne van verwanessen dat zy nieuws provisie van justicien jeghen hem volghen zouden dan int voorseide gheestelick hof,
groottelicx jeghen recht ende in verminderthede der hoocheden ende souverainiteit van onsen voorseide heere, daermede pertuwerende belet ende onghebruuc doende den voornoemde impetrant
in huere voornoemde possessie ende saisine realic ende by faicte, toezichte, zonder cause ende rechtelic ende van nieux ende hemlieden scade doende,
de somme van viertich ponden parisis vlamche munten, behouden juiste estimacie,
tlainde grooten grieve, scade ende achterdeele,
up welc te kennen gheven de voorseide impetranten vercreghen onse opene lettren van commissien inhoudende vorme van complainten int cas van varwicheden by pretense van den welken Jan van Crayenbrouc, deurwaerder vander camere van den Rade in Vlaenderen, sondachs, den twaelfsten dach van april int voorseide jaer lxxviij
trac binnen der stede van Ypre an de persoonen van meester Jan Monissaert, officiael, Cornelis vanden Castele, promoteur van den geestelicken hove van Therenbourch, twelkens light tYpre ende anden voorseide meester Jan de Ruple ende
voort in de stede van Poperinghe anden persoon van Vincent van der Rede,
alle de welk de voorseide executant naer dat hem de premissen van den voorseide lettren bleken waren,
dachvaerde te comparere voor hem by sdinsdaechs den xiiij sten dach van der voorseide maent, ten tien hueren, voor de noene, voor de halle van den voorseide stede ende heerlichede van Poperinghe, over alle andre plaetsen contensieus,
ten welken daghe, stede ende huer,
quamen ende compareerden voor hem de voorseide impetranten an een zijde,
ende de voornoemde promoteur als procureur souffisantelick ghefondeert by lettren van procuracien over den voorseide officiael ende ooc in zine name, meester Jan de Ruple ende Vincent vande Rede, ghedachde over ander,
de welke Vincent aldaer ter presencie van den bistanders wederix de procurencie die hy tandren tyden den voorseide meester Jan ghegheven ende onder den zeghele van der voorseide stede van Ypre
ende als andren messuse by hem Vincent daerinne gheoorboort,
subjenteerde hem danof inde ordonnancie vander wet vander voorseide stede van Poperinghe.
Ende dat ghedaen, de voorseide executeur las hooghe ende overluut de voorseide lettren van complainten ende naer lecteure by hem ghedaen, hilt ende mainteneerde de voorseide impetranten
in huere voorseide possessien ende saisinen,
weerende ende afdoende verbaliter alle beletten hemlieden daerin ghedaen ter contrarien.
Bevel doende van ons voorseide heerenweghe den voornoemde officiael promoteur
ende meester Jan also zij procederen,
dat zy te nieuten daden omme laten varen de lettren van monicien
ende de bevelen byden inhoudene van dien ghedaen boven verclaerst

ende hemlieden verdronghen van meer van ghelyken te doene of te doen doene,
latende, de voorseide impetranten, evenmeer dat elken anghinc
paysivelic useren ende ghebruuken
ende den zelven impetranten upleyden ende betaelden over
de voorseide scade de voorseide somme van viertich pond parisis munte voorseid,
behouden juuste estimatie,
welke anhoorende de voornoemde promoteurs ende meester Jan in de name als boven te diverschen stonden versochten ghehoort te zyne,
vraghende of de premissen van den voorseide lettren hem executeur bliken waren, ende in wat manieren, zegghende dat daerof niet en blick, presenteerende den zelven executeur tinformeren ter contrarien
met meer redenen by hemlieden gheproposeert,
versoukende mids dien in oppsoicien ontfaen te zyne, zegghende dat hemlieden also sculdich was te gheschiene zonder te restablisseeren
zonderlingeh ghemaect huen voorseide presentacie up twelk hemlieden by den voorseide executeur verantwoort was,
dat in hemlieden niet ne was te wetene, wat hem bliken was,
nemaer zoude dat blyken daert behoorde ende dat hy gheene kennesse
van zaken nam,
hemlieden bevelende dat zy vulcommen zouden de bevelen hemlieden ghedaen,
hierboven verclaerst, de welke ghedaechd altits bleven personerende in tgheven dat voorseid es zonder reste bliffende te willen doene.
Welke ziende de voorseide impetranten beseffende zonderlinghe de declinatoiren gheoorboort by den voorseide promoteur ende meester Jan, versochten thebbene deffault eenewarf, anderwarf, derdewarf ende eens overal, twelk anhoorende de voorseide meester Jan, alleenlic appelerende zonder te verslaersene waerof of waer hut verclaersen zoude, mids welken appelle de voorseide executeur differend
Voorder jeghen hem te procederen ende omme dat de voorseide officiael ende promoteur in ghebrek waren te restailliserene de zelve executeur consenterende den voorseide impetranten thueren meerdsten
Versoucke default talsulken proufyte alsse toebehoorde ende weerde de nieuwicheyt verbaliter stelde de zake contensieuse in ons voorscreven handen als opperste omme tgheschil van partien ende dachvaerde
Den voorseide officiael ende promoteur te compareren voor ons in de voorseide camere op hedent xxviij sten dach vanden voorseide maent van april anno lxxviij omme tvoorseide default ghegheven ten voorseide plaetse
Contensieuse by ons te zien onfirmeren, daerjeghen te zegghen up dat hemlieden goet dunct, den voorseide impetranten ende den procureur generael van Vlaenderen verantwoorden ter cause voorschreven
Ende datter ancleven mochte te zien ordonnerren van der camer ende voort procederen alsoet behooren zoude.
Ende dat ghedaen de zelve execucien dede bevel van ons voorseide heeren weghe de voorsede Officiael ende promoteur up de peyne van vijfhondert ghulden leeuwen themwaerts te verbueren dat zy cesseren ende behouden zouden voorder te procederen up de voorseyde impetrant by verwanessen *(vermoedens)* noch andersins
Ter cause voorscreven of omme de voorseide impetrants wille, upt welk de zelve pormoteur, den zelven executeur andworde, men zaelt haer zegghen. Mids welken de voorseide bevelen up de peyne houdende de
Zelve execucie dachvaerdse te compareren ten dagheende stede als boven.

Omme te toghe n de cause van hueren oposicie of clage ende voort te procederen also redene bewyssen zoude. Ende want
ten voorseide daghe van hedent, Jan baroen, tresorier, metgaders Jooris Purin, scepene in persoon ende Rogier de Mol als procureur van de voorseide religieusen, metgaders den substituut van Jan van Overbelt
als procureur van den voorseide bailiu, amman, scepenen ende cuerheers van Poperinghe, hemlieden ghepresenteert hadden, versoukende tdefault hemlieden gheaccordeert ter plaetse contensieuse jeghen de voorseide officiael
ende promoteur by den hove gheconfirmeert thebbene ende by vertute van dien ghehouden ende ghemainteneert te zyne in de possessien ende saisinen boven verclaerst. Ende de voornoemde procueur generael van
vlaenderen dede commenderen ten fine dat de voorseide promoteur ende officiael ghedoncempneert worde in up te legghen ende te betgalen ten orboore ende proufite van onsen voornoemden heere de boete van
drie pond parisis over tfaiect by hemlieden ghedaen, contrarie den possessien ende saisinen boven genoemd welke ghehoort by Jan Duponscheel hy leyde ten hove zekere instrument byden wyssen en last;
hadde den hove te insinueren de appellacie die hy zoude byden voornoemde officiael ghedaen gheweest hebbende in dese zake, vanden welke appellant den hove met bliken en es by eenighen instrument
noch anderen duechdelicken bewyst.
So eyst dat wy, onderhoudende de style inghelicken zaken, wel ende duechdelic gheobserveert ende ghemerct dat ons van den voorseide appelle by instrument
Noch anders belken es, also boven ghesseit es, tvoorseide default gheconfirmeert hebben ende by vertute van dien de voorseide impetranten ghehouden ende ghemainteneert, houden ende mainteneeren by desen,
Onsen letteren, in de possessien ende saisinen boven verha’elt, weezende ende afdoende alle beletten, hemlieden daer in ghedaen ter contrarien byden voorseide officiael ende promoteur, lichtende de hand ons voorseide heeren
Gheselt an de zake contensieuse, ten proufite vanden zelven impetranten ende condempneren de voornoemde officiael ende promoteur in up te legghen ende te betaelen ten orboore ende proufite van onsen voornomde
Heere, zinen ontfangher vanden exploiten vander voorseide camer elc de boete van drie pond parisis up tvoorseide faict ende tourble ende in zulke scade als ghesien de informacie danof ghewaghende, men duechedelic
Bevinden zal, die bedraeghende ende voort in de costen van deser instancie tonse grootinghe ende tauwatie.

In kennessen der waerhede hebben wy den zeghele van zaken vanden voorseide camer hier an doen hanghen.
Ghegheven te Ghend, den achten twintichsten dach van april, int voorseide jaer, duust vierhondert acht ende tzeventich.

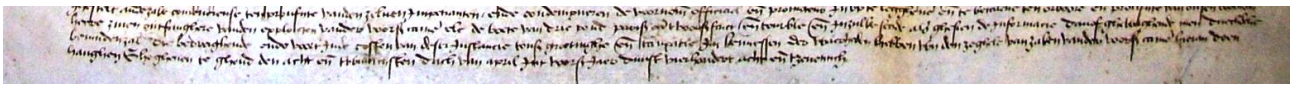

De Fransen vallen weeral binnen!

Pauwel Heinderycx *schrijft in zijn jaerboeken het volgende:*
Gedeurende den voornoemden winter en hebben de Franschen de grensen niet durven overcommen, alhoewel dat sy daer toe somtijden poogingen deden; maer op **den 19de meye 1478,** hebben ze ontrent Steegher de Leye met gewelt overgetrocken.
Sy sloegen daer alle de lantslieden doodt die hun wilden d'overtreckinge van die riviere beletten, ende sy zijn alsoo recht gecommen naer **Belle,** welcke plaetse sy plunderden ende verbranden; sy trocken van daer naer **Poperinghe, welcke stadt sy oock beroofden ende een deel daer van verbranden.**

We lezen verder in de 'Cronijcke van den lande ende graefscepe van Vlaenderen':
… van welcker ghevarenesse ende defaicte hem die coninck Loys van Vranckerijcke zo wonderlicke zeere belchde, dat hy (gliserende van den gheprefigierden daghe van de bataylgie) regelrecht, met alle zijne armeye, in grooter wreetheit te Steenvorode ende te Merville waqet keerde ende van danen oorts naer Belle, daer hy sdyssendaechs, den XIX° van der maent voorscreven, VIc *(600)* van de alderrijcste ende ghequalificirste persoonen ghevanghen nam, roovende, moordende ende barnende bovendien ooc al tghuene daer hy by gheraken conste, ghereserveert alleenlick die kercke metten cloostere van St. Anthuenis; alle de zelve foortse, overwillicheit ende tyrannie gheschiede insghelijcx ooc alsdoen te Popringhe ende allomme elders daer omtrent, wel ten omsprekelicken verschrickene van die van ipere, de welcke men met eenen ooc noch ten ghementioneerden daghe by eenen herault sommeerde omme hemlieden up te ghevene, ten ware dat zy teenghadere gheruineert ende te nieten ghedaen wilden wesen, maer dis niet jeghenstaend, zy bleven haerlieder prince ghetrauwe,…

Pauwel Heinderycx *schrijft verder:*
Den allarme wiert wederom op alle de torens der Casselrie geclopt, alle het lantsvolck moeste wederom trecken naer de riviere den Ysere ende andere doortochten der Casselrie, om die te bewaren. Als **de Franschen tot Poperinghe** waren, quamen sy geloopen tot by Rousbrugghe, roovende ende plunderende alle de lantslieden van dat quartier.
De casselrie leet daer door groote schade, namentlick de Acht prochien ende de prochien Zuyt over den Ysere gelegen.
Den lanthouder van Veurnambacht die alsdan tot Rousbrugghe bevel over het gewapent volck voerde, sont eenige der cloeckste lantslieden uut om de vyanden te bespieden. Desen, eenige fransche ruyters by Proven ontmoetende, hebben de selve aengetast in een smalle strate, ende hun omringende, hebben sy er eenige van hunne peerden geworpen, waer op de andere hun moesten gevangen geven in de genade der boeren.
Vier der geseyde ruyters bleven onder de slagen der lantslieden doodt, ende de acht andere brochten sy tot Rousbrugghe. Door dit geval was men aldaer in groote blijdtschap, ende men wiert daer door te meer gemoet om de Franschen te wederstaen.
De peerden ende de wapenen wierden aen de lantslieden voor buyt gelaten, maer de ruyters wierden tot Veurne in de gevangenisse gesonden.
Als de Franschen wederom grooten roof gemaeckt ende vele in brant gesteecken hadden, ceerden sy naer de Leye, ende aldaer overtreckende, vouchden sy hun by het gros huns leger; het en schilde niet veel ofte sy waren den wegh afgesneden van die van Brugge, van 't Vrije ende andere, die slechts eenen halven dagh daer toe te late quamen.

Hetzelfde relaas krijgen we in ‘ **de Chronycke van Vlaenderen** *gedrukt te Brugghe by Andreus Wydts, 1727’:*
Lodewijk, koning van Franckrijk, had eene nederlaag onderstaen by Enghien.
Terstont heeft hy syn leger verdeelt en is hy selve met een deel van syne troupen gekomen, naar Steenvoorde en Merville: van daer keerende naer Belle, alwaer hy op den 19 mei gevangen heeft meer als 600 van de rykste en voornaemste inwoonders, soo van de wethouders, als andere, roovende ende brandende, alls hetgeene hy konde genaeken, behalvens de kercke an het klooster van Sint Anthonius.
De selve rampen voelden de inwoonders van Ipren en **Poperinghe** en bynaer geheel Westvlaenderen.
De Franschen waeren zoo vermeten dat sy eenen heraut sonden naer de stadt van Yper, hun afvraegende ofte sy sig wilden overgeven aen Lodewijk, ofte liever hadden een onherstellijke verwoestinge te onderstaen. Maer sy waeren getrouwiger aen hunnen prince, als te luisteren naer soo verwaende vraeg.
Daer en tusschen de Brugsche edele en ambagten hoorende het droef ongheval der westerlingen, stellen sig in de waepens te voet ende te peirde, onder het beleyt van Jacob van Romont.
Op **den 1 van junius 1478** werd eene bende Franschen ontmoet tusschen Belle en Poperinghe dewelke soo feestelijk onthaelt wierden dat er meer dan 200 ruyters ter plaetse syn gebleven sonder de gevangenen en zonder dese die agtervolgt synde zig verder in de Leye wierpen, aldaer jammerlijk hun leven laetende.

Pauwel Heinderycx *schrijft over deze overwinning van de Vlamingen het volgende:*
Op **den 1de juni 1478**, vielen de Franschen wederom in West-Vlaendren, roovende aldaer al dat sy vonden.
De inwooners der stadt ende casselrie van Veurne waren andermael in groote beroerte: men clopte wederom overal den allarme, een ider moeste op hunlieder posten gewapent trecken om de Franschen te wederstaen indien sy in Veurnambacht souden hebben willen rucken.
De Fransche benden lagen **tusschen Belle ende Poperinghe,.**
Aldaer wierden die besprongen vande Gentenaers ende andere Vlamingen met sulck een gewelt, dat de Franschen moesten vluchten, achterlatende vijfhondert dooden ende al den roof die sy op het aerm lantsvolck gemaeckt hadden.
Over die overwinninge wierdender in de stadt ende casselrie van Veurne groote vreuchdeteeckenen gehouden, maer Godt almachtich eerst gelooft, te hebben.

Men hadt voor dien slagh altijdt gedacht dat sy alsdan recht naer ’t Veurnambachtsche souden gecommen hebben om het selve uut te rooven.
Op **den 7° juli van 1478 wiertter eenen stilstandt van wapenen** getroffen tusschen den coninck van Vranckrycke ende den aertshertogh Maximiliaen, voor den tijdt van een jaer, daer door heerschte er groote blijdtschap onder ’t volck, midts dat men verhoopte dat den peys daerup soude volgen.

Uit het paneel ‘Het laatste oordeel’ van Jeroen Bosch.

De oorlog kwam niet alleen, in 1478 kwam **de pest** met nog meer ellende op in Sint Omaars waarbij ook twee religieuzen van de abdij van Sint Omaars overleden en verspreide zich weer in de streek.

1474 – 1478 Guilbert de Ruple

Uit de biografie die **Kristof Papin** over Guilbert de Ruple geschreven heeft, halen we hier enkele gegeven.
Guilbert is de zoon van **Alexander de Ruple,** de baljuw van het hof van Sint-Bertijns.
In 1418 (?) schrijft Johannes De Ruple "de popringis" zich op 30 augustus in aan de Leuvense Universiteit om er kanoniek recht te gaan studeren.
De oudste vermelding van 'Guillbert de Rupele' vinden we op **8 oktober 1454** in documenten van het leenhof van Ieper.De Ruple was toen alleenhouder én klerk van meester Jan Wielant.
Korte tijd nadien vinden we nogmaals 'Guillebert de Ruuple', maar nu in de stadsrekening van Ieper van 1455 waar hij nogmaals vermeld staat als klerk van meester Jan Wielant 18, greffier van de Raad van Vlaanderen.
Guilbert trouwde met Anne de Memere op de 26ste april 1457. Anne was één van de vier kinderen van Jan de Memere, afkomstig uit Ieper en had dan ook verschillende eigendommen in het Ieperse. Haar moeder was Anne de Brievere, *een naam die ook in Poperinge voorkwam,* en als weduwe hertrouwde ze met Roeland Bryde, heer van Boezinge.

Nadat Guilbert de Ruple enige jaren klerk was geweest van Jan Wielant slaagt hij erin in 1461 ontvanger van de eksploten te worden in opvolging van Josse Van den Brande, van de Raad van Vlaanderen die zetelde te Ieper. In die hoedanigheid was hij tevens ontvanger van het zegelrecht van de kamer van de Raad van Vlaanderen. De eerste rekening (2 mei 1461 tot 1 mei 1462) waseen gezamenlijke rekening van Van denBrandeen de Ruple. Van 1 mei 1461 tot 30 juni 1461 was Van den Brande nog ontvanger maar dan liet hij de taak over aan de Ruple.
Guilbert zelf en zijn vader, Alexander de Ruple, stelden zich financieel borg met al hun goederen. Samen met die functie was hij ook nog 'notaire' van de Raad van Vlaanderen.
De Ruple's rekeningen zijn bewaard als ontvanger van 2 mei 1461 tot wanneer op 3 juli 1463 zijn vierde rekening abrupt werd afgebroken.
Dit heeft natuurlijk te maken met het vertrek van de Raad van Vlaanderen uit Ieper naar Gent.
Op **28 september 1464** wordt de Ruple benoemd tot Algemeen ontvanger van de Bourgondische Staten.
De Ruple kreeg voor zijn opdracht 3 frank van 32 grooten Vlaams geld per dag benevens de andere inkomsten die de ontvanger toevielen. Daarmee moest de ontvanger wel zelf zijn klerken en alle materiaal (papier, inkt, etc.) betalen. De Ruple legde 6 dagen later, op 3 oktober de eed af in handen van de 'gens de finances', de mensen van de rekenkamer van Rijsel.
In 1467 sterft hertog Filips de Goede en eindigt de rekening van de Ruple op diens sterfdag, nl. 15 juni 1467.55 Het was een gebruik dat bij het overlijden van de vorst alle ambtenaren van hun ambt ontheven werden.
Karel de Stoute voert vanaf zijn aantreden een hervorming door van de financiën in de Bourgondische staat. En op 1 januari 1468 duikt Guilbert de Ruple nu terug op in de functie van **argentier.** De algemeen ontvanger werd vanaf dan belast met het innen van de inkomsten, de argentier met de betaling van de uitgaven.
In de functie van argentier zal de Ruple ongetwijfeld aanwezig zijn geweest bij de somptueuze festiviteiten georganiseerd ter gelegenheid van het huwelijk van de hertog met Margareta van York. Nadat de verloving en het huwelijk te Damme waren voltrokken, werd er van 2 tot 12 juli gefeest in Brugge, met onder meer een feestelijke praalstoet waar de Ruple waarschijnlijk mee opstapte.
Eén van de klerken van de Ruple was Jean de Le Scaghe.

Na drie jaar (1468-1470) de functie van argentier te hebben bekleed wordt de Ruple nu terug algemeen ontvanger van 1 januari 14 71 n.s. tot 31 maart 1472.
Op 24 maart 1472 (n.s) wordt de Ruple benoemd tot "tresorier van oorloghe" als opvolger van Barthelémy Trotin, een functie die onder Karel de Stoute wel een bijzondere betekenis had83.
In de benoemingsbrief laat de hertog er geen twijfel over bestaan dat de militaire uitgaven prioritair waren 'la despence des gens de guerre de notre ordonnance et generalement tout Ie fait et conduicte de notre tresorier des guerres estre fait acomply et furny avant toutes aultres noz despence' en dat omwille van 'Ie bien et seurté de nous, noz pays et subgetz.
De Ruple was omwille van zijn jarenlange ervaring en trouwe dienst een vertrouwenspersoon geworden. Wanneer Karel de Stoute op 30 april 1472 een lening afsluit met de stad Brugge had Karel niet persoonlijk, maar Antoine Haneron, proost van Sint-Donaas, André Colins, voorzitter van de Raad van Vlaanderen en Guilbert de Ruple als tresorier van oorlog tijdens de voorafgaande besprekingen, onderhandeld in naam van de Hertog.
De Ruple bleef zeker tresorier van oorlog tot 24 mei 1473.
Op 14 februari 1474 (n.s.) vinden we een vermelding van Gilbert de Ruple als 'maitre de la chambre aux deniers de la duchesse.' Hij was dus kamerheer van de hertogin geworden.
De persoonlijke hofhouding van hertogin Margareta, opgezet in augustus 1468, telde 140 verschillende personen, waarvan er gemiddeld 90 tegelijkertijd aanwezig waren in haar gezelschap.
Kort voor l3 oktober van datzelfde jaar 1474 zou de Ruple overlijden.Het was zijn broer en erfgenaam Jehan de Ruple die de bediening overnam.
De hertogin Margaretha bezocht ook éénmaal Poperinge. Op de avond van de 29ste en de ochtend van de 30ste juli 1475 was zij hier aanwezig.
Guilbert de Ruple werd begraven in de Sint-Bertinuskerk van Poperinge, voor de kapel van de Sacramentsgilde.

De fundatie van de broederschap van het Heilig Sacrament *door* ***Guillebert de Rupple en juffrouw Anne Smemers***

Haigneré – nr. 3404 - Copie op vidimus – tome VIII nr. 67 – p. 109
Op de 5de augustus 1478 werden de brieven van Fundatie van de broederschap van het Heilig Sacrament opgesteld. Deze fundatie kwam in de parochiekerk van Sint Bertin te Poperinge, en werd gesticht door **Guillebert de Rupple en juffrouw Anne Smemers**, *zijn vrouw met de goedkeuring van Jean de Lannoy, de abt van Sint – Bertin.*
Deze akte die in het Frans werd opgemaakt, vertalen we hier meteen:

In de naam van de heilige drieëenheid, van de vader, de zoon en de heilige geest,
drie personen en één ware God in de eeuwigheid, ter meerder glorie van Maria, de moeder van onze heer en ware maagd
en tot verlichting van alle zielen die in het vagevuur zijn
en tot saluut van alle levenden, en speciaal de zeer hoge, zeer edele en vermogende prinsen en prinsessen, monseigneur de hertog Philip van Bourgondië, graaf van Vlaanderen, etc.
van wie de ziel rust met God,
van monseigneur de hertog Charles van Bourgondië, graaf van Vlaanderenen zijn eenige zoon en erfgenaam, van Madame Margeriet van Yorc, zijn legale echtgenote, hertoginne en gravinne van dit land,
tot de salvatie van **Guillebert de Rupple**, zijn nederige subject en dienaar in verschillende staten en fucnties et van juffrouw Anne Smemers, zijn legale medegezelle en echtgenote, en ook van hun vaders, moeders en beminden, levende en overleden,

tot dewelke de gezeide Guillebert en juffrouw Anne geobligeerd zijn en voor de welke zij dienen te bidden.
Dit is de feitelijke fondatie van de eerbare en wijze Guillebert de Rupple, raadsheer en kamermeester van de zeer geduchte dame en prinses madame de hertogin van Bourgondië, gravin van Vlaanderen etc.
Geordonneerd in de kerk van Sint-Bertin te Poperinge.
En daarna volgden de statuten.
Deze fundatie en ordonnantie en gezien, onderzocht en geaccepteerd door mij, Jehan de Lannoy, abt van Sint-Bertin, hier onder genoemd, in zijn naam als tijdelijk heer en patroon van alle de keure, kapellen en beneficies van Poperinge.
De 5de dag van augustus, in het jaar duizend vierhondert 68, mij wezende in de stad Poperinge.

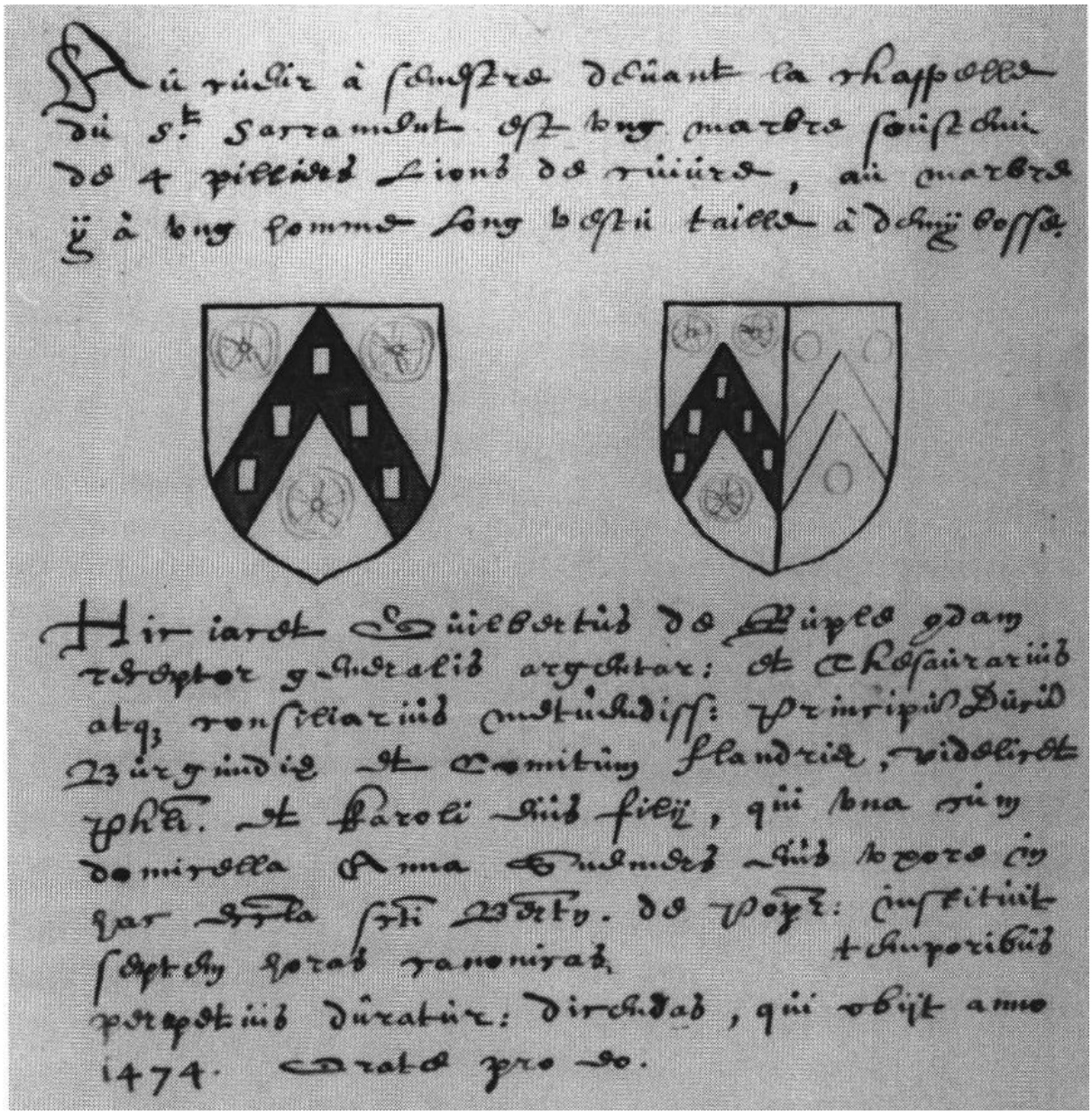

Het wapenschild van Guilbert de Ruple zoals het moest aangebracht worden ‘à fénètre devant la chappelle du St. Sacrament’. Zijn graftombe met een liggende man en 4 pilaren ‘lions de rivière’ diende in marmer uitgevoerd te worden.

Hic jacet Guilbertus de Ruple qdam receptor genrealris, argentier, et echesaurarius atq, consilarius metulidiff principis dunis Burgundie et comitum Flandria, videlicet pher et Karoli eus fily, qui una cum domicella Anna Smemers eus uxore in hac eccla Sanctie Berto de Poperinghe – iustituit septem horas conanicas temporibus perepetius duratur dichsas, qui obijt anno 1474 – orate pro eo

Zeven priesters en een zanger werden aangesteld om iederen dag het kerkelijk offcie te bidden en beurtelings op een dag der week mis te lezen op een vastgeseld uur.
Jaarlijks moesten er drie jaargetijden gezongen worden voor de zielen van de afgestorven hertogen en hertoginnen van Bourgondië, graven en gravinnen van Vlaanderen, emt uitdeling van brood en vlees aan de armen der stad.
Ridder Gilbert de Ruppel was in Poperinge geboren en werd in de Sint Bertinuskerk begraven. Een prachtig marmeren grafzerk, door vier koperen leeuwen ondersteund, werd er opgericht idne kaem van 't hoogweerdige.
Ongelukkiglijk werd dit prachtstuk door de beeldstormers vernield in 1566.

Lorne Campbell schrijft dat één van de prachtigste stukken op de tentoonstelling: 'The Felmish Manuscript Painting in Europe' het gebedenboek was van de Premonstratenzers abdij van Nova Rise uit Tjechië.
De oorspronkelijke eigenaars van dit boek was het koppel Jan Vander Scaghe en zijn vrouw Anne Smemers.
Anne Smemers of De Memere was de weduwe van Guilbert de Ruple, die hertrouwde met Vander Scaghe, die eertijds begonnen was als klerk van Guilbert.
Jan Vander Scaghes motto was: 'Je ne puis'. Dit van Anne, dier doorgaans Tannekin genoemd werd, was: 'Tous jours joieulx!'.
Het boek dateert uit 1480.

Op de 2de december 1478 kregen we nog een notariële akte waarbij de schepenen van Poperinge en de geestelijkheid van de Sint-Bertinuskerk tot een akkoord kwamen in verband met de prijzen van de uitvaarten en begrafenissen.
Deze akte werd opgenomen in de 'Recueil des chartres du prieuré de St. Bertin à Poperinghe par D'Hoop.

1478 - Klooster van de grauwe zusters Penitenten

Germain Schoonaert schrijft in zijn artikel over de onderwijsstructuren te Poperinge in de 16de eeuw (Westhoek 2007 – nr. 3 – 4) dat de baljuw Jehan Collin op de 7de november 1469 rapporteerde dat Poperinge één klooster van grauwe zusters telde, bewoond door 21 kloosterlingen. Hierbij maakte hij geen onderscheid tussen grauwe zusters van het gasthuis en de grauwe zusters penitenten van Sint Jans. Hieruit kunnen we afleiden dat er in 1469 nog geen splitsing was en dat de zusters nog tot één kloostergemeenschap behoorden.

Negen jaar later echter in **1478** wordt er in de stichtingsakte van de 'zeven getijden van de H. Sacramentsgilde in de Sint Bertinuskerk' vermeld dat er **twee prebenden** voorzien worden voor de zusters van Sint Jan en twee voor de hospitaalzusters.
Beide kloostergemeenschappen handelden autonoom, vermits er in **1483** in Wisebecque een algemeen kapittel werd gehouden voor de grauwe zusters van het hospitaal, waarop de gasthuismoeder **Maria Dors** van Poperinge aanwezig was. Daar werden nieuwe statuten opgelegd en richtlijnen verschaft voor de ziekenzorg buitenshuis.

Opdedrinck *stelt in zijn boekje over het klooster van de zusters Penitenten dat zij zich bezig hielden met de verpleging van krankzinnige dochters en vrouwen van hogere stand en het onderwijs van de jeugd.*
Het is alleszins zo dat andere Grauwe Zusterkloosters zich met meisjesonderwijs bezig hielden maar het eerste 'bewijs' zo schrijft Schoonaert dateert van de **27ste oktober 1507**. *na het overlijden van de vader werd Adrianeken, het minderjarig dochtertje van Marie VanderBeke, weduwe van Jacques Busscop, opgenomen in de kloostergemeenschap van de* Grauwe Zusterhuuse van Sent Jans te Poperinghe. *Adrianneken ontving onmiddellijk het kloosterkleed. Op 16 juni 1507 werd voor de opleiding bij de monialen 24 pond parisis betaald uit de nalatenschap van de vader.*

Of dit effectief bewijst dat men hier kan spreken van 'een school, vind ik persoonlijk nogal twijfelachtig aangezien ze meteen het kloosterkleed ontving. Het bewijst alleen maar dat men zeer jong kon binnentreden in deze kloostergemeenschap.

Oorlog en pest en O.L.Vrouw van Sint Jan

1479
In juni 1479 brak de pest in Engeland zo fel uit dat men slechts 3 personen nog toeliet tot de koning Edwaerd.
De Fransen die in Atrecht lagen, konden niet laten om geregeld uitvallen te doen, waarmee zij de streek onveilig maakten. Zij tiranniseerden deze stad; zijstuurden honderden bewoners van deze stad als gevangenen naar Frankrijk en verbanden daarbij nog velen uit het land.

In de 'Cronijcke van den lande ende graefscepe van Vlaenderen' *lezen we daarover het volgende:*
Ende up tzelve pas vant hem die eerdtsheroghe Maxilimiaen van Oostenrijcke, met een goet ghedeelte van zijnen edeldomme, t St-Omaers, aldaer die Fransoysen van stonden an quamen galloperen tot voor die poorte van der stede, roupende daer 'Vive le Roy!' ende rijdende mids dien wedere haerlieden veerden ter stede van Douay waert, daer zy, zonder twyffele, ten XV° daghe van der maent voorscreven wel meenden verraderlick binnen gherocht thebbene, onder tschijnsele van landslieden die allerande vitaylgie ende andere goet ter maerct waert brochten.

Ondertussen reisde Marie van Bourgoengnen met schonen state tIpere ende wierter in behoorlicker eere ende weerdicheit ontfaen, ghevende daer veel ballinghen haerlieden inlandt, omme dieswille dat zyder noyt meer gheweest en hadde.
Ende ten zelven saysoene dede die zeer vromen bastaert van St-Pol den Franschman tallen cante zo buytermaten veel leedts ene verdriets an, als dat hem die coninck Loys voornoemt, van quaeden spijte, up IIc *(200)* croonen stelde, zoo wie hem, levende of doot, in zijne handen gheleveren consten, waerof hy gewaerschuyt zijnde, cleede hem metter spoet in den zelven voughe zo zijn soldaten dede, scheerende voorts alle ghelijck haerlieden haer ende baerdt of, ten fine dat men deene tusschen den anderen niet bekennen en mochte, in wederwrake van de welcken die garnisoenen van Teroeaen, Bethune ende elders allomme up tplatte landt zeer jammerlick afliepen, schendende ende bedorven, vindende hemlieden bovendien ooc tsaterdaechs, den XXVI van der maent als voren, te Meereghem in goeden competente ghetalle te peerde, up hope van daer alle die artylgerie te trousserene…

Keizer Macxmiliaan kreeg daarna nog problemen in Holland waar hij zijn leger ook nog moest inzetten.
In juni 1479 trokken de Vlamingen naar Cassel om de stad aldaar te verdedigen.
En Maximiliaan, teruggekeerd uit Holland stelde zijn leger op bij Therouaan in Vieux Ville waar hij de Fransen onder leiding van de Crévecoeur versloeg op de **7de augustus 1479**, maar daarmee geen vrede bekwam.
De slag van Guinegate of van Blangijs zoals de Vlamingen hem noemden, werd als een belangrijke overwinning gezien en de dichters en liedjeszangers trokken de baan op.

A la mi-juillet 1479, il concentre son armée à Saint-Omer. Environ 27300 hommes environ, regroupant 16000 piquiers des milices flamandes, 3000 lansquenets allemands munis de piques ou d'arquebuses, 500 archers anglais et 800 chevaliers bourguignons venant de tous les territoires des Etats (y compris duché et comté).

http://fierdetrebourguignon.blogspot.com/2015/08/7-aout-1479-victoire-de-guinegatte.html

Een liedeken vanden slach van Blangijs

Als men duysent vierhondert schree
Ende neghenentseventich jaer
Wat schoonder victorie doen becleef
Den vlaminghen dat was waer
Te Blangijs al op dat velt
Daer heeft den Leeuw zijn clauwen ontdaen
Met machte ende met ghewelt
Met fortsen door dronghen
Si riepen alle 'Flander de leeu'
Met Vlaemschen tonghen

Als die Lupaert sach zijn vianden
Hi en sorchde voor gheen ghequel
Hi thoonde zijn clauwen ende ooc zijn tanden
Zijn briesschen ende dat was fel
Sijn ooghen blaecten al waert een vier
Doen riepen alle dei capiteynen
God hoede ons in dit besteir
Beyde oude metten jonghen
Si riepen alle 'Flander de leeu'
Met Vlaemschen tonghen

Die Franchoysen quamen an
Seer cloeck ende onversaecht
Ons Prince sprack, elck si een man
Het moet hier vromelijck zijn gewacht
Elck si gemoet ghelijck een lupaert
Doen sprack die graue van Romont
Edel Vlamingen thoont uwen aert
Die pyckeniers doordronghen
Si riepen alle 'Flander de leeu'
Met Vlaemschen tonghen

Ons edel prynce maximiliaen
Hy beete hem neder te voet
Ende hi viel over zijn knien
Biddende Gode met ootmoet
'Kinderen' dus wil ick dat ghi allen doet
Ende ghi heeren van hooger weerde
Met dien maecte hi een cruyce voor hem
Hi custe die aerde
Die tranen hem ontsrponghen
Si riepen alle 'Flander de leeu'
Met Vlaemschen tonghen.

Myn heere van Bevber ende menich lantshere

Baenrootsen van machte groot,
Behaelden daer prijs ende eere
This recht, want het was wel noodt
Midts hulpe vanden pyckeniers
Daer blevender wel thien duysent doot
Van tsconinc van Vranckerijx herfiers
Hoe vrolijck dat si songen
Si riepen alle 'Flander de leeuw'
Met Vlaemschen tonghen.

In oestmaent den sevensten dach
So is den slach gheschiet
Ick bidde Maria daer God in lach
Ende hem die alle dinck versoet
Bi zijnder godelijcker cracht
Wi willen hem om vitorie bidden
Hi heves also wel die macht
Met handen ghedornghen
Si riepen alle 'Flander de leeu'
Met Vlaemschen tonghen.

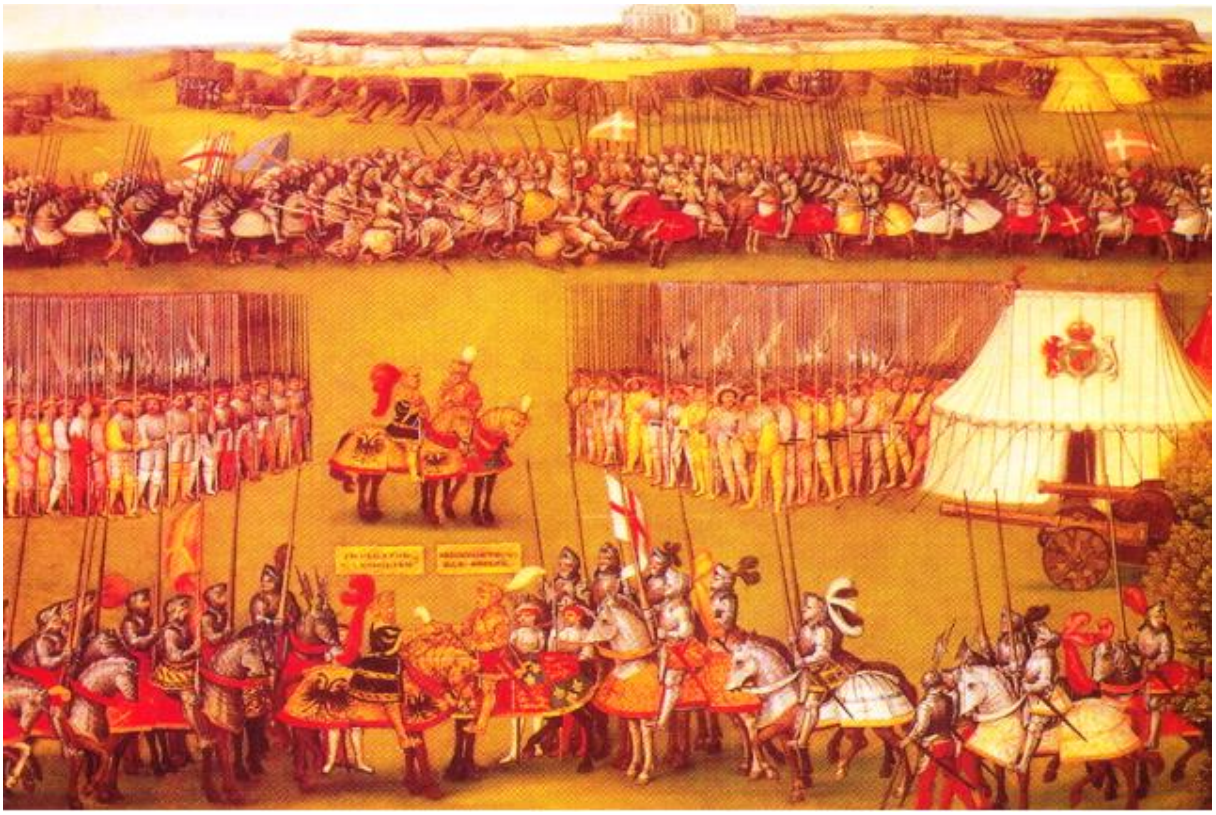

Onze Lieve Vrouw van Sint Jans

Het is in dit jaar vol oorlog en pest dat er te Poperinge iets wonderlijks gebeurde bij O.L. Vrouw van Sint Jans.

Het is al een vreemd verhaal, hoe het beeld van Onze Lieve Vrouw in de kerk geraakt is.

Men vertelt immer dat er een visser was op de Vleterbeek, die al de hele dag lang geen vis gevangen had. Tegen de avond smeet hij zijn net toch nog eens uit en toen hij het terug introk, voelde hij een groot gewicht in het net.
Tot zijn verbazing ving hij geen vis maar had hij een grote blok hout in zijn net; en toen hij die blok hout schoonmaakte kwam er een prachtig O.L. Vrouwbeeld daar uit naar voren.
O.L. Vrouw was uit die blok hout gekapt met een lange paardestaart en ze had haar Jezuke op haar arm.
Onze visser dacht: ‘’t Is een Onze Lieve Vrouw, ik ga haar maar gaan neerzetten in de Onze Lieve vrouwekerk; daar zal ze wel content zijn.’
Hij ging naar deze kerk en samen met de koster zetten ze het beeld in het zijkoor. Daarna hielp de visser de ksoter, de kerk nog zorgvuldig te sluiten.

’s Anderendaags hoorde hij al vroeg in de morgen het nieuws. De Onze Lieve Vrouw was verdwenen uit de kerk. Waarschijnlijk gestolen, zei men.
De visser haalde zijn schouders op en gign tgerug naar de Vleterbeek om te vissen, zoals een visser nu eenmaal moet doen. Die dag had hij nog geen geluk. Hij ving nog geen kleine snoek. Tegen de avond zuchtte hij en hij dacht; ‘Alle een laatste keer en dan ga ik naar huis.’
Hij smeet zijn net in het water en net als de avond er voor ving hij het zelfde Onze Lieve Vrouwbeeld.
Hij was nog meer verrast!
‘Kijk eens, ‘ zei hij ‘Maria, wat is er met jou gebeurd? Was je misschien niet content in de Onze Lieve Vrouwerkerk? Wel, ik breng jou naarr de Sint-Bertinuskerk, dat is de hoofdkerk van Poperinge. Tussen al die pracht en praal zal je wel content zijn.’
Hij nam het beeld op zijn schouder en droeg het naar de grote Sint Bertinuskerk.
De koster aldaar keek hem vreemd aan.
‘Hoe?’ zei hij, ‘Heb jij het beeld misschien zelf gestolen?’
De visser vertelde zijn verhaal en de koster lachte stilletjes; ‘Ja, ja, ‘monkelde hij, ‘Wat jij mij nu wilt wijsmaken. Maar weet je wat, we gaan de kerk heel goed sluiten, dan gaat ze zeker niet kunnen gaan lopen!’
En samen met de visser sloot hij alle deuren van de kerk zeer zorgvuldig toe; zowel de grote endeldeuren, maar ook de zijdeuren en het engeldeurtje waar langs de doden naar het kerkhof werden gebracht en natuurlijk ook de deur die naar de proostdij leidde.
’s Anderendaags hoorde onze visser al vroeg in de morgen het nieuws. De Onze Lieve Vrouw was verdwenen uit de kerk. Waarschijnlijk gestolen, zei men.

‘Nu breekt mijn klomp’ zuchtte de visser. Hij nam zijn visgerief en vertrok weer naar de Vleterbeek.
De hele dag had de visser een leeg net, maar tegen de avond aan, net voor hij naar huis wilde gaan, woog zijn net weer heel zwaar. Hij kon het zelf moeilijk geloven, maar in zijn net zat toch wel zeker weer dat Onze Lieve Vrouwebeeld.
Hij nam het op zijn schouder en bracht het nu naar de Sint Janskerk, de parochiekerk van de armste parochie van Poperinge, de parochie van de wollespinners en wevers.
De heiligen die op de muren geschilderd waren keken hem in het halfduister vreemd aan.
Hij droeg zijn zware last tot in het zijkoor en plaatste het daar op de grond en vertrok dievelings.
De koster van Sint Jans die die dag wat te veel in het glas had gekeken, zag bij zijn laatste ronde twee, in plaats van één nieuw Onze Lieve Vrouwebeeld staan. Verbauwereerd liep hij de kerk uit en vergat die avond om de kerk af te sluiten.
Hij ging naar huis, kroop in zijn bedstee en ronkte een gat in de dag.
Toen hij tegen de noen in zijn Sint Janskerk binnen liep, zag hij Onze Lieve Vrouw daar in het zijkoor staan, in een zonnestraal die door het venster viel.
Zij was gebleven.
De visser had die dag heel veel geluk. Zijn net was bij zijn eerste poging meteen vol spartelende vis.

En zo verkoos Onze Lieve Vrouw om in de Sint Janskerk te blijven en bleef ze aldaar in het zijkoor staan.

Nog een stukje van een muurschildering op de zijmuur van de Sint-Janskerk te Poperinge.

Wat er in maart 1479 gebeurd is, weten we omdat hierover het jaar daarop in maart 1480 een uitgebreid onderzoek gebeurd is door **Jan Monyssaert,** *de deken en vicaris generaal van de kerk van Therouan, samen met enkele notarissen.*

We nemen hier de Vlaamse versie over die door deken Lodewijk De Bo geschreven werd en die in het 1899 gepubliceerd werd in het boek:
Het Mirakelbeeld van Onze Lieve Vrouw vereerd in Sint Janskerk te Poperinghe ,

Gedrukt ter algemene boek- en steendrukkerij van K. Van de Vyvere-petyt te Brugge, ’t jaar O.H. J.-C. – M. D.CCC.LXXXXIX.

‘**Joannes Monyssart**, deken en vicaris-generaal van de kerk van Terenbrug,
afgevaardigde van de Heiligen Apostelijken Stoel,
aan allen en een iegelijk die deze brieven zullen zien, zaligheid in den Heer.
Daar onlangs, zo vanwege den achtbaren **Heer Jacob Duval**, religieus en proost van St. Bertens klooster,
als vanwege den baljuw, amman en de schepenen der stad Poperinge in het bisdom van Terenburg,
ons bericht is gedaan en verzekering gegeven dat er een kind van zekere echtgenooten,
namelijk van **Rassoen Van Hove en Jacomyne Bayaert**, zijnne huisvrouwe,
sedert drie dagen in den hof van gemelde ouders in ongewijde aarde begraven,
als wezende een misgeboorte, ongedoopt,

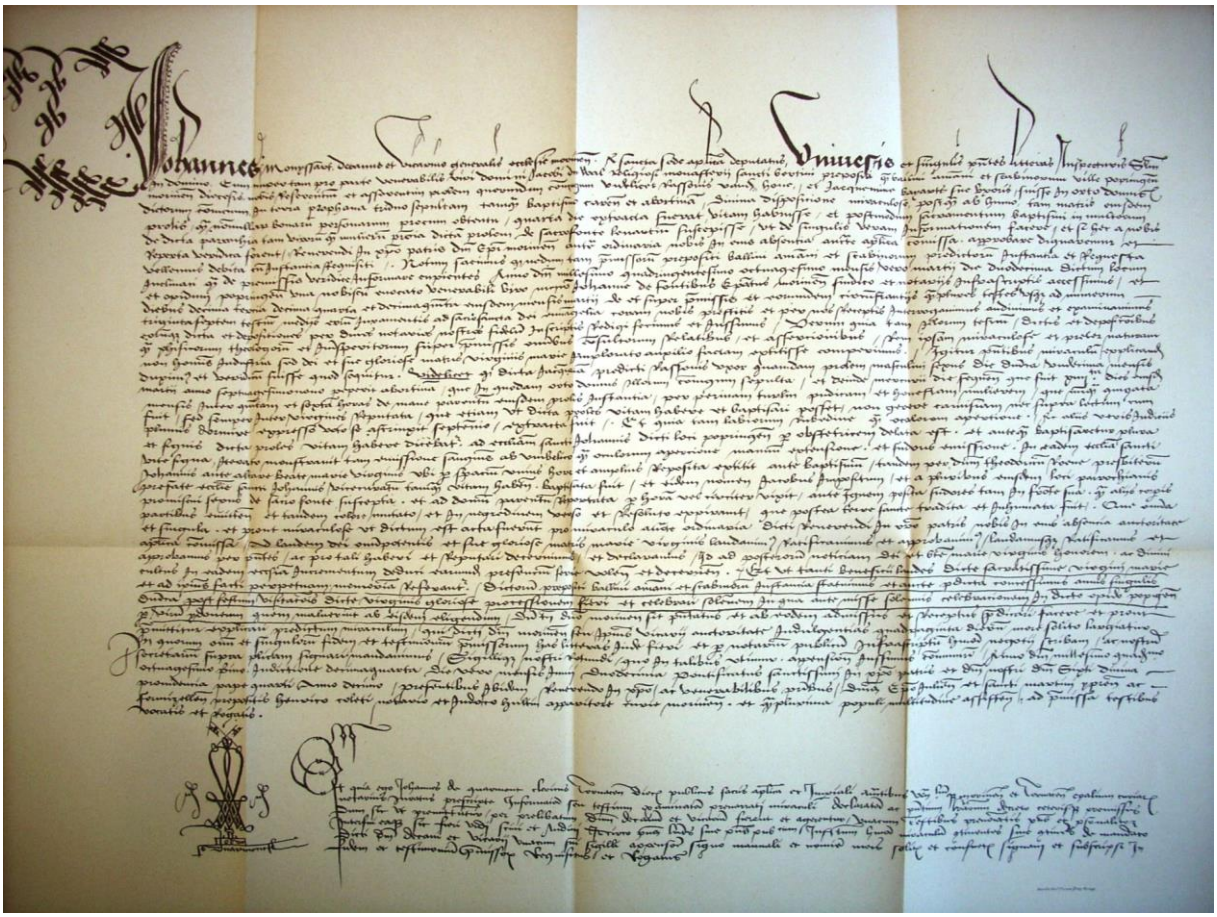

en dan, op de smekingen van de moeder en van nog enige brave mensen,
de vierden dag ontgraven zijnde, mirakuleus door de goddelijke schikking in ’t leven gekomen is en vervolgens het sakrament van ’t doopsel ontvangen heeft in de tegenwoordigheid van een menigte,
zo mannen als vrouwen van dezelfde parochie,
die ’t gezeide kind over de Heilige Vonte hielden:
En daar wij met den nodigen aandrang verzocht zijn geworden dat wij zouden gelieven en willen over alle deze dingen een rechtmatig onderzoek beleiden en dezelve,
bij zo verre wij die waarachtig bevonden,

goedkeuren met de gewone macht van de Hoogweerdigen vader in Christus,
zijne doorluchtigheid de Bisschop van Terenbrug,

in wiens afwezigheid deze macht ons door de Apostlijken Stoel is toevertrouwd.
Doen te weten, niet alleenlijk, dat wij zowel op het dringende verzoek en rekwest van Proost, baljuw, amman en schepenen voornoemd,
als uit eigene begeerte van een onderzoek der waarheid te doen,
wegens de voorzeide gebeurtenissen,
ten jare Onzes Heeren veertien hondert en tachtentig, den twaalfsten maarte, ter gemelde plaats en stede van Poperinge gegaan zijn,
te zamen met den achtbaren man **Meester Joannes de Fontibus**, syndicus van ’t bisdom van Terenburg, dien wij bijgeroepen hadden,
en met de notarissen hier onderschreven,
en dat wij daar den dertiensten, veertiensten en vijftiensten dag van dezelfde maand maarte op en over de voorzeide feiten en hunne omstandigheden,
menigvuldige getuigen, **tot zeven en dertig toe**,
onder den eed dien zij op Gods Heilig Evangelie voor ons afgeleid en dien wij ontvangen hadden, ondervraagd hebben, gehoord hebben, onderzocht hebben
en hunne gezegden en getuigenissen door onze twee getrouwe notarissen bij geschrifte doen stellen hebben;
Maar vooral nog dat wij, door de gezegden ende verklaringen van deze getuigen,
zowel als door de verslagen en de bevestigingen van de natuurkundigen,
de theologanten en de rechtsgeleerden,
die over de gemelde feiten geraadpleegd zijn geweest,
bevonden hebben dat de zake zelve op eene **mirakuleuze en buitennatuurlijke wijze** geschied is, niet door het toedoen van den mens, maar door de afgebedene hulp van God en van zijn glorieuze **Moeder de Maagd Maria.**
Diensvolgens hebben wij gemeend bij deze brieven het mirakel uiteen te moeten doen, en dat het waar is geweest hetgene volgt, te weten:
Dat de gezeide **Jacomyne, huisvrouw van Rassoen**,
den zondag **elfsten maarte 1479**,
gebaard heeft een onvoldregen kind van het mannelijk geslacht,
hetwelk in een hof van ’t huis der echtegenoten begraven,
en dan de volgende woensdag, wezende den veertiende der zelfder maand, tussen vijf en zes uren ’s morgens, op ’t dringend verzoek der ouders van ’t kind,

ontgraven is geweest door **Pieternelle Turlin,**
een eerbare en treffelijke dochter die nooit gehuwd, maar altijd onder de maagden gerekend was geweest, die zelfs, opdat het gemelde kind mochte in ’t leven komen en gedoopt worden, door een uitdrukkelijke belofte haar verbonden had van zeven jaren geen hemd te dragen, noch op een pluimen bed te slapen;
En dat het kind, om reden dat het bleuzen van zijne lippen
zowel als ’t ontluiken van zijn ogen en andere ware tekens en bewijzen
deden zeggen dat het leefde,
door de vroedvrouw naar de Sint-Janskerk ter gezeide stede van Poperinge gedragen is geweest, en vooraleer gedoopt te worden, nog andermaal meer tekens van leven gegeven heeft,
zo door bloedstorting uit de navel en vloeiinge van zweet,
als met zijn ogen open te doen en zijn handjes uit te steken,

in dezelfde kerk van Sint Jan, **voor den autaar der Heilige Maagd**,
waar het de tijd van een uur en nog langer voor zijn doopsel gelegen heeft;
Dat het eindelijk, omdat het leefde daar gedoopt is geworden door de heer **Diederyk Roene,** priester en onderpastor van de voorzeide kerk van St. Jan,
en de naam van **Jacobus** gekregen heeft, en door vele parochianen beider geslachte over de vonte gehouden is geweest;
Dat het dan naar het huis van zijn ouders wedergedregen zijnde,
nog een uur of zo geleefd heeft,
liggende voor het vuur en zwetende uit het voorhoofd en uit andere delen van het lichaam,
en ten laatste, veranderende van kleur en in het zwart gekeerd en verlopen zijnde,
zijn geest gegeven heeft,
en nadien in de gewijde aarde gezonken is geweest en begraven.

GRAFZERK VAN 'T MIRAKELKINDEKEN.

Deze feiten al en elk op zijn eigen, en zoals zij mirakeleus gelijk gezeid is,
gebeurd zijn, hebben wij door de gewone macht van den gemelden Hoogweerdigen vader in Christus –
in wiens afwezigheid deze macht ons door de Apostelijken stoel is toevertrouwd –
tot lof van de almogende God en van zijn glorieuze Moeder de Maagd Maria,
als mirakel verklaard, bekrachtigd en goedgekeurd en verklaren,
bekrachtigen en keuren wij goed bij deze tegnewoordige
en wij bevelen en veren dat zij voor zulks gehouden en gerekend worden;
willende en bevelende door de inhoud van deze zelve brieven,
dat dit kome ter kennis der nakomelingen, en strekke tot glorie van God en van de Heilige Maagd Maria en tot vermeerdering van de goddelijke eredienst in dezelfde kerk.
En opdat voor zo grote weldaad de **Allerheiligste Maagd Maria** geloofd en gedankt worde,
ook ter eeuwige gedachtenis van de gebeurenisse zelven,

hebben wij, op het dringende verzoek van proost, baljuw, amman en schepenen voornoemd en door de macht ons toevertrouwd als boven gezeid is,
vastgesteld en toegestaan dat er alle jare,
’s zondags na de feestdag van Onze Lieve Vrouw Visitatie,
solemnele processie gedaan en gevierd worde,
en dat zij op dien zondag voor de hoogmis, in de gemelde stad Poperinge,
door een bekwamen man, dien het hun believen zal te verkiezen,
mits hij nogtans aan de bisschop van Terenburg voorgesteld en door hem aanveerd en goedgekeurd worde, **een sermoen** doen prediken,
en het voorzeide mirakel uitleggen gelijk het hiervoren verhaald is,
welke predikant door de macht van de gezeiden bisschop van Terenburg of van zijn vicaris,
een aflaat van veertig dagen verlenen mag op de gewone voorwaarden.
Ter oorkonde en getuigenis van al het gemelde,
in zijn geheel en in al zijn delen,
hebben wij last en bevel gegeven deze brieven daarvan te verveerdigen en ze door den onderschreven openbaren notaris, schrijver van dergelijke zaken en onzen secretaris,
op de vouw te tekenen, en ze door het aanhangen van onzen ronden zegel,
dien wij in zulke gevallen gebruiken, te verwaarborgen,
’t jaar Onzes Heeren veertien honderd een en tachentig,
ter veertiensten indictie, den twaalfsten van juni, in het tienste jaar van ’t pausdom van onzen allerheiligsten vader in Christus en onzen heer Sixtus,
door de goddelijke voorzienigheid, vierden paus van dien naam, wezende aldaar tegenwoordig de hoogweerdige heer in Christus zijne doorluchtigheid de bisschop van Julia, en de achtbare paters proosten van Sint Maartens te Yper en van Voornezeele, Hendrik Coleti, notaris en Judocus Hultin, apparitor van het hof van Terenburg; en een allergrootste menigte volk, die de getuigen bijstond wleke geroepen en gebeden waren voor de gezeide zaak.

Onder aan de oorspronkelijke bulle staat er:
En omdat ik **Joannes de Quarmont**, geestelijke van ’t bisdom van Doornik,
bij apostelijke en keizerlijke macht openbare gezworene notaris der bisschoppelijke hoven van Terenburg en van Doornik in het voorschreven onderzoek,
’t is te zeggen, in het verhoor van de getuigen die het voorzeide mirakel bevestigden,
en in het decreet van deze brieven, en in de andere voorgaande dingen,
daar zij alzo gelijk hiervoren gezeid is,
door de voornoemde heer deken en vicaris gedaan en verricht wierden,
persoonlijk is tegenwoordig geweest te zamen met de voornoemde getuigen,
en dat ik dit alzo heb zien doen, weten doen, en horen doen,
daarom heb ik deze brieven of dit bewijsstuk, waar dit mirakel in begrepen is,
op bevel van gezeiden Heer deken en vicaris, bij het aanhangen van zijn zegel, met mijn gewoon handteken en naam getekend en onderschreven.

Ter oordkonde en getuigenis van het voorgaande gevraagd en gebeden.

Nevens de voorgeschrevene getuigenis, staat het persoonlijk handteken van den geestelijke notaris, waaronder zijn naam De Quarmont.
Ter rugge van de bulle, leest men op de plooi: bij bevel van den heer vicaris, getekend Top.

Vanaf dan kon men 'officieel' Onze Lieve Vrouw in processie de stad ronddragen.

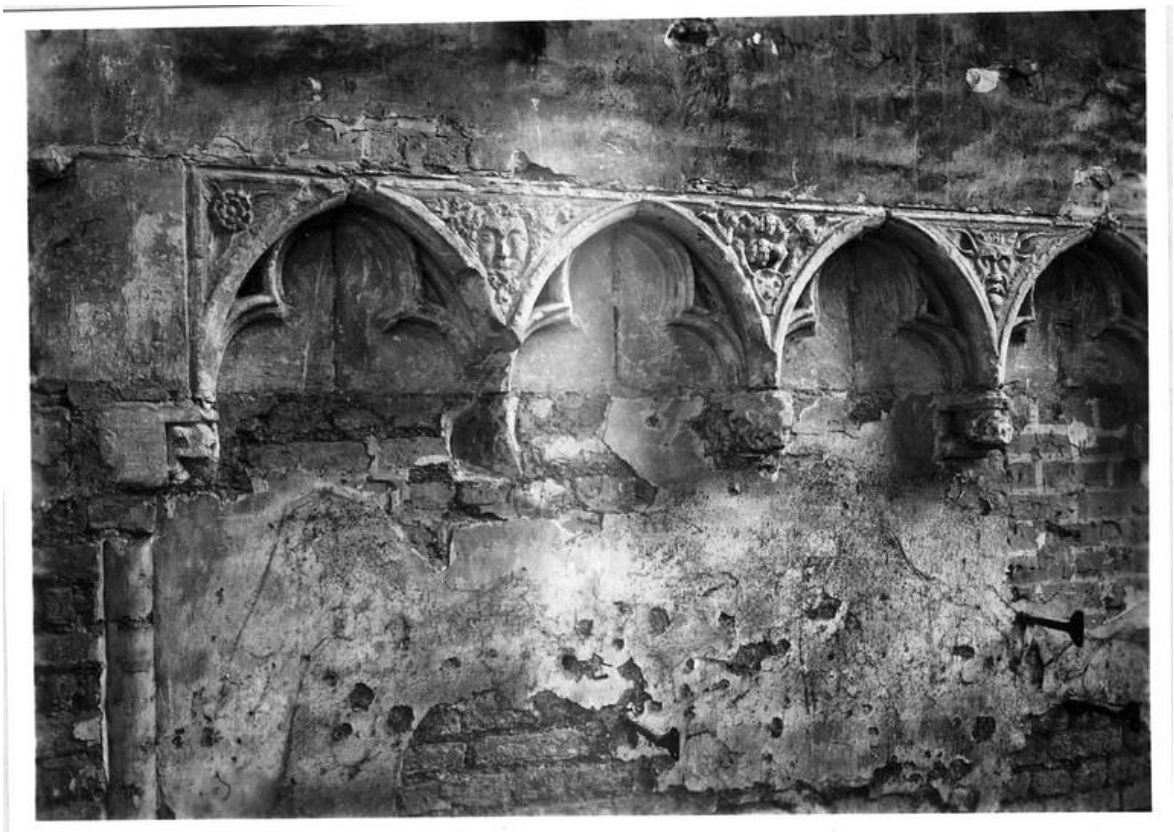

Deel van de gesculpeerde muur van de Sint-Janskerk, zoals die er uit zag in de 15de eeuw.

De foto's van het beeld van Onze Lieve Vrouw zijn gemaakt door de mensen van het Stadsarchief Poperinge – met dank aan Tijs Goethals en Wouter Moyaert